

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

GÜNAY TAYLAN
CELAL ÇUMRALI
METİN ELOĞLU
MEHMET SALİHOĞLU
FETHİ SAVAŞCI
HALİM UĞURLU
NACI GİRGİNSOY
RUŞEN HAKKI
MEHMET AYDIN
MAHMUT KURU
HASAN MERCAN
İSKENDER MUZBEG
MEHMET ERGÜN
M. SAMİ AŞAR
FERİHA AKTAN
SEYFETTİN BAŞCILLAR
MUHLİS SALİHOĞLU
NEVİN BAŞCILLAR
İSMET KEMAL KARADAYI
KENAN ERCAN
ŞEVKET YÜCEL
ARSLAN KAYNARDAĞ
NERMİN BAŞAĞA
ÖMER AŞICI
AYDIN YALKUT
ENGİN AŞKIN
YÜKSEL YAZICI
ATIF ÖZBİLEN

Desen : A. Arad

güney güney güney güney güney güney

SAYI : 61

Yıl : 6

EKİM 1972

Cilt : 6

250 Krş.

Hilmi Yavuz kültür ikiliğine, üretim ve tüketim açısından eğilirken (Yeni a Dergisi, sayı 6) önce Osmanlı toplum yapısını, toplumbilimsel olgulardan yararlanarak incelemekte, giderek bu yapıların oluşturduğu kültürleri irdelemekte.

Osmanlı toplum yapısını şöyle belirlemekte yazar: "Osmanlı toplumunda biri üretim ilişkilerine dayanan bir sınıf, öteki de tüketim ilişkilerine dayanan bir statü tabakasının bulunduğu görülecektir." İşte bu sınıf ve statü tabakasının, kendi kültürlerini nasıl getirdiklerini anlatırken, statü tabakasının kültürü olan divan şiiri üstüne şu görüşleri ileri sürüyor: "Divan kültürünü bir mazmunlar sistemi olarak ele alan incelemecilerimiz, şimdiye değin bu mazmunları tüketim ilişkilerinin oluşturduğu kültür yapısı içinde irdelemek gereğini duymamışlardır. Oysa divan edebiyatı mazmunlarının geçerlik kazanması, bunların derece derece, tüketim ilişkileri açısından statü değeri olan nesnelere kapsayan kavramlar olmalarındandır." Bu görüş ve kanıtlarını şiirlerden örnekler vererek kanıtlamakta.

Hilmi Yavuz kültür ikiliği çözümlenmesini, toplumbilimin, ekonominin verileri ışığında yapıyor. Yazısının sağlıklı ve tutarlı olması, bu bakış açısından gelmekte.

Ülkemizde yayınlanan incelemelerde, eleştirilerde görülen en büyük eksiklik, toplumbilimsel açıdan eğilinmemesi. Eleştirimizin yeni oluşu kadar; toplumbilimsel çalışmalardan yoksun oluşumuz, aynı eksikliklerin yinelenmesinin başlıca nedenidir. Bu eksikliklerin söz konusu olmadığı bir yazı okumak isteyenler, Hilmi Yavuz'un andığımız yazısını okumalıdır.

SORUŞTURMA

"Şimdiye kadarki yayımlarıyla Yeni Dergi, Varlık, Türk Dili, Dost, Yansıma ve a dergilerinin edebiyatımıza ne gibi fayda ve zararları olmuştur?" konulu bir soruşturma açmış Soyut (sayı, 49) dergisi.

Görünüşte yararlı bir soruşturmaya benziyorsa da verilecek yanıtların edebiyatımıza, yayıncılığımıza yüzeysel bir çalışma ortamı getirmekten öteye gitmeyeceği apaçık. Bu soruşturma ile kimlerin; hangi dergileri beğendikleri, hangi dergilerle bozduklarını öğreneceğiz, o kadar...

Yanılı, soruşturmanın konusunda değil, soruşturmanın ortaya konmasında izlenen yöntemdir. Şöyle ki:

— Her yazarın bir ya da bir

DERGİLERDEN

★

Günay Taylan

kaç dergiyle ilintisi bulunduğundan, yanıtlarda nesnel davranamıyacaklardır.

— Ne denli nesnel davranmaya çalışsalar, yanıtlar eksik ve yetersiz olacaktır. Soruşturmaya katılanlardan Hayati Asıl yazıcı bu konuda haklı olarak şöyle yakınmakta: "Nesnel olarak yazmaya çalıştığım Yeni Dergi için, bu yargımın yerli olduğu söylenemez pek. Sekiz yıllık derginin bütün sayılarını birbir ele alıp, iyi ve kötü yanlarını ortaya dökmek için uzun bir uğraşı gerektiriyor." Nedir ki yararlı olan da, böyle uzun uğraşı çabaların ürünleridir.

— Bir dergi için yayıncı - yazar ikiliği değil, yayıncı - yazar - okur üçlüsüdür, söz konusu olan. Soyut, böyle bir girişimde bulunup, soruşturmayı dergi okurlarına yöneltip, gelen yanıtları değerlendirerek yayımlasaydı; bu bilgilerin ışığında yazarların yorumunu isteseydi, edebiyatımıza ve eleştirmimize büyük katkılarda bulunurdu. Bugün bir çok toplumsal sonuçlarda, Baade adlı bir

profesörün doğruluğu ve kesinliği belirsiz - yıllar öncesi yaptığı çalışmalardan yararlandığımızı göz önüne getirirsek; okur çapında bir soruşturmanın önemi daha iyi kavranır.

— Soruşturmada bir yanlış tutumda, değerlendirmede zaman birliğinin olmayışdır. 40 yıllık bir dergi ile altı aylık bir başka derginin aynı soruşturma içine sokulması ne denli sağlıklı bir tutumdur? Dergilerin yalnız 1972 de yazdıkları ile değerlendirilmesi istenilseydi, değerlendirmeler biraz daha nesnel olabilirdi.

Bugün, birakalım 40 yıllık Varlık'ı, beşinci yılına giren Soyut'un bile değerlendirilmesi kolay değildir. Değerlemede 1972 öncesinin bulunmuş, anlamsız dergisi mi, sonrasının toplumsal dergisi mi odak noktası olarak ele alınacaktır.

Sözü edilen genel bir derleme ise, bu soruşturmanın değil, araştırmanın konusudur.

— Soruşturmanın konusu "... dergilerinin ne gibi fayda ve zararları olmuştur?" olduğuna göre, neden dergiler konusunda

bir sınırlamaya gidilmiştir. Bu sınırlamada ölçüt nedir? Neden bir Yeditepe, Güney, Hisar soruşturma kapsamına alınmıştır?

— Yayın dünyamızda yayınlarını sürdüren dergilerin yanında, edebiyatımıza olan katkılarını yadsıyamıyacağımız, şimdi kapanmış olan dergiler de. (Papirüs, Yordam, Yeni Edebiyat) soruşturmanın kapsamına alınabilirdi. Yararı tartışılabilir bir soruşturmaya alınmamaları, bu dergiler adına, sevindirici bir durum. Dileğimiz bu dergileri, eleştirmenlerimiz, yazarlarımız tutarlı bir yöntemle inceleyip, değerlendirsinsinler.

Sonuç olarak; iyi niyetle hazırlanmış kuşkuğumuzun olmadığı bu soruşturma yönteminde, toplumbilimden yararlanılsaydı, ya da güvenilir yazarlara dergiler bir bir verilererek, sağlıklı çalışmalar yayınlanırsaydı, elbette yararlı, övünç verici bir girişim olurdu.

KİTAPLAR

Kitaplar, adı üstünde kitaplarla ilgili bir dergi: Sanatçılarla konuşmalar, kitap tanıtımlarına, sanat olaylarına, çeviri şiirlere yer veren.

Yirmi sayfalık bu küçük dergide yayınlanan yazılardan bir kaçının adını aktarıyorum: Alen Ginsberg'le, Alain Robbe-Grillet'le, Artur Müller'le, Ö. Asım Aksoy'la, Aldous Huxley'le konuşmalar, James Joyce, Turgenyev, İtalyan Yayın Dünyası, Yayıncılarımız Sesleniyor, Eleştiri...

Başlıklardan da anlaşılacağı üzere, özellikle dış ülkelere ilişkin sanat olaylarına yer veren bir dergi görünümünde. Bir dergi için büyük bir eksiklik bu. Derginin yayıncısı da aynı görüşte. "En büyük eksikliğimiz kendi yazarlarımızla, kendi kitap dünyamıza yer vermemek olduğuna biliyoruz. Bunun gerçekleşmesi için, dergiyi daha çekici ve üstün bir düzeye çıkarmamız; yayın dünyası ile yazarlarla yakın ilişkiler kurmamız gerekiyor."

"...Sizlere orta sayfalarımızda kendi yazarlarımızla yapılmış konuşmaları sunmak daha övünç verir bize. Ancak yayıncılığın veya yazarlığın bilinmeyen çevresinden (buna Babali diyebilirsiniz) gelmeyen kişilerin edebiyat dünyası ile ilişkileri kurmaları oldukça zor."

Yarı yılını dolduran Kitaplar'ın; bu zorlukları yenerek kendi yazar ve yayıncılarımıza ağırlık vermesi, istediği "çeki düzen"i sağlaması bizim de dileğimiz.

(Not: P.K. 545 Kızılay/Ankara adresine mektupla başvurarak, Kitaplar'a parasız abone olunabilir.)

DİZİN TDK Şiir Ödülü Metin ELOĞLU

GÜNEY YAYINLARI ARASINDA ÇIKAN ELOĞLU'NUN
SON ŞİİR KİTABI — 10 TL.

METİN

ELOĞLU inceleme / Antoloji

ASIM BEZİRCİ'nin ELOĞLU üzerine incelemesi ile DİZİN
dışındaki şiir kitaplarından seçmeler — 10 TL.

Not: Toplu isteklerde %25 indirim yapılır, ödemeli gönderilir.
Tek istekler posta pulu karşılığı gönderilir.

(Güney Yayınları — P. K. 1353 İstanbul)

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni: Atif Özbilen

Yazışma ve posta havalası: Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Baskı: Halk Matbaası, Tel.: 22 19 98. Ebuassut Cad. No. 15,
Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787.
abone: yıllık 30 TL.

Yunus Emre'nin Öğretisi

Celâl Çumralı

Desen : Metin Eloğlu

Yunus Emre'miz sesleniyor :

Behey Yunus sana söyleme derler
Ve "söyleme" buyruğuna uyarak **Susacak** sanmışlar zavallı güçsüzlere. Korkaklar susar, güçsüzlere susar, ölümlüleri susar, ama O susamaz; yüzyıllarca öteden, öylesine bize yakın, dost, sıcak, içten, tok, yalın ve yiğit sesiyle sesleniyor ki **ölümsüzlüğün niteliğini** kavrayabiliyoruz, dinliyoruz bilincimiz allak bullak, uyuşukluğumuzdan silkinerek **kendimi** ze geliyoruz :

Behey Yunus sana söyleme derler
Ya ben öleyim mi söylemeyince

Elbette susmayacaktır, ölür de yine susmaz, susamaz, gerçekten ulu ozanlar, sanatçılar susamazlar. İşte büyük ozan/sanatçı budur.

Ozanın/sanatçının **sorumluluğundan** yıllardan beri bunca söz edenler, ozanın/sanatçının sorumluluk duygusu ile yaratma işlevi arasındaki kaçınılmaz ilişkiyi, bağlantıyı bir yeni buluş gibi öne sürenler, Emre'mizin sesini duymadılar mı hiç? Sanmıyorum, duymuşlardır. O'nun söylemek istediğini çok iyi anlamış

ve kavramışlardır, ne ki açıklayamazlar bu gerçeği, **korkarlar**, neden mi? **gerici** derler diye korkarlar, çünkü onlarca geçmişin ulularını **anmak** bile **gericiliktir**, asıl bağnazlığın böylesine yadsıyıcı bir tutum olduğunu bilmez o lurlar mı? Bilirler. Geçmiş göremiyen geleceği hiç göremez, bunu da bilirler, ama kendilerine pek yakıştırdıkları **ilerici** payesine **toz konacak** diye korkarlar, bunun için zavallı ve güçsüzdürler.

Bu dizelerle Yunus Emre'nin bize öğrettiği nedir? Dizeler aydınlatmaya yetiyor bu öğretiyi : I — Söyleyecek sözü olmak. II — Söyliyecek için ölümlü bile göze alabilmek, alabileceği bir yürek taşımak. İster birey ister toplum için olsun, doğru olduğuna inandığı bir sözü söylemekten kaçınmayacak, sakınmayacak bir yürek.

Önce ozanın/sanatçının söyleyeceği yaratacağı bir sözü (geniş ölçüde sanat yapısı) olacak. Bu söz o zamana kadar söylenmemiş, taze, diri, bir söz olacaktır. Birey / toplum için yepyeni bir ses olacaktır. Bireyi - Toplumunu uyuracak, uyandıracak, silkeleyecek, yenileyecek

ve diriltecek bir söz olacaktır. Güçlü bir söz.

Evet, Yunus Emremiz, boş yavan, kupkuru, yinelenmiş, tükenmiş, özü çürümüş bir söz istemiyor, nasıl bir söz istediğini açıkça bildiriyor :

Bir sözü söylemek gerek
Melekler de bilmez ola

İnancının gücünü anımsıyacak olursak dizeyi daha derinden kavrayabiliriz. Meleklerin her sözü bilebileceğini kabullenenlere bir sesleniştir bu. Meleklerin bile bilemeyeceği bir söz olmalı demeye getiriyor. Bence Melek kavramının çağının koşulları içinde yorumlamak zorunludur. Önemli olan sadece bir söz söylemek de değildir, nasıl bir söz söylemek önemlidir. İşte nasıl bir söz söylemek gerekli diye sorduğumuz vakit "Melekler de bilmez ola" dizesi bizi aydınlatıyor. Seziyoruz ki söylenecek söz yukarıda saydığımız nitelikleri de aşan bir güçte olabilmelidir. Bu dizelerin önemine ilk kez B. R. Eyüboğlu, S a n a t gazetesinin 15 Mart 1972 günlü 6'ncı sayısında, resimle ilgili açısından dokunmuş olduğunu belirtmek isteriz.

Şimdi dönelim Güçlü söz kavramına. Güçlü söz'ün niteliğini ve niceliğini yine Yunus Emre'nin şiirlerinde bulabiliriz ancak. Dilediği Evrensel Dostluğa şiirlerinin ışığında yaklaşabiliriz. Sabahattin Eyüboğlu, Yunus Emre'ye Selam'ında bu DOSTLUGUN anlamını en doyurucu biçimde belirttiği için görüşlerine katılmakla yetiniyor ve yinelemekte bir yarar görmüyoruz. Bizim değinmek istediğimiz gerçek şu olacaktır; Yunus Emre'miz ululuğu ölçüsünde o eşsiz **alçak-gönüllüğünü**, bu büyük amacın doruğunda da kendisine özgü arılık ve durulukla gösteriyor :

Cümle şair dost bahçesi bülbülü
Yunus Emre arada dürraçlana

Evrensel dostluğu/dost bahçesini bir şair bir sanatçı yaratamaz, o evren, o bahçe bütün ozanların/sanatçıların ortak çabasıyla yaratılabilecek bir varlıktır, demek istiyor yitice Emre.

Sitem

İlle bana acı vereceksin değil mi ?
Bilirim, eski huyun bu senin
Geçerkenler, söyle bir bakış atsam
Pencerede misin, haydi içeriye!

Sinemadan çıktığında arkana mı düştüm
Boyunu bosunu, görmek için doyastıya
Sanki azrailmişim de, gözlerimde ölüm
Ayırđıma varır varmaz, güm takskiye!

Güzelliğın bir yandan, sen bir yandan
Yakıp yakıp durun beni bakalım
Şu kadın milleti yok mu, tüm bilmece.

Ben de ne düşlere daldım, neler neler bekledim;
Şiirlerimden anlamıyor musun yangınımı?
Olmuyor mu dizelerim, sevdiğim belge?

Biliyorum bana göre değil bu tutkunluk;
Bu hem dile düşmek, hem de senin gözünden
Zorla değil ya, dayanamıyorum sensizliğe..

Diyorlar ki, beni içten içe severmişsin
Kırgınlığın, bunu benim anlamayışımdan
Hep kaçmak, hep hışım gibi geçmek mi yanımdan
Sevmek oluyormuş beni, insaf be ?!

Yürek bırakmadın ki bende, anlatayım sana
İşin gücün kaçmak benden, boşlamak beni
Güzelim, sana bir şey diyeyim mi ?
Beni azcik seviyorsan, her gün öldürme!

Mehmet SALİHOĞLU

GECE ONBİRDEN SONRA

Fethi Savaşçı

Gece vardiyasından yorgun çıktık. Panayoti, çat pat o Selânik Türkçesiyle Allahı, Peygamberi dümdüz etti. Isı ölçene baktı Panayoti, sıfır altı 13'tü. Isı ölçene bak masa, bu kadar üşümiyecekti belki de, Doğu mezarlığının kıyısındaki ağaçlıklı yoldan, yürümeye başladık. Önümüz sıra başka fabrikalardan çıkan kadınlar, kızlar yürüyorlar. Az hızlandırdık yürüyüşümüzü. Kızlar Rumca konuşuyorlardı. Ayaklarındaki diz kapaklarına kadar çıkan çizmeleri öylesine yakışmış ki! Çizmelere, bülbül gibi şakıyan, kızların sesine dalmıştım. Panayoti, dirseğiyle dürtüp, dalgınlığımı bozdu :

— Tiganis agapomo ? (Nasılsın sevgilim?)

Güzel gözlü, gölgeli bıyıklı güzelcesi, ağzını beğenilmekten kapatıp güldü. Hemen Panayoti'nin koluna girdi :

— Kala vire Panayoti! esi tiganis? (İyiymi, Panayoti, sende iyi misin?)

— Kala, efkaristo! (İyiyim, teşekkür ederdim.)

— Barikalo! (Bir şey değil!)

Panayoti, kızın sol omuzunu, sol eliyle sıkı. Kız, yapma diye bağırdı. Hemen sarıldı Panayoti, öptü bir kaç kez. Az geri de kalmıştı. Panayoti arandı, bağırdı :

— Elado vire! (Gel buraya be!) Tüm Rumca konuştuklarından kızdığını sandı. Sağ elimi omuzuma attı. Öptü yanaklarından :

— Konuştum bunlarla ben!

— Evet, n'olmuş?

— Kahveye gideceğiz!

— İyi ama, yarın çalışacağız.

— Bak! Sonra sen gelmezsen kızarım ben.

— Heime gidip yatsak daha iyi değil mi Panayoti. Yine sarhoş olup birilerini dövmeye kalkacaksın. Polisle başımız derde girecek yine. Cumartesi ya da pazar günü gideriz. Hem sonra mektup gelmiştir belki. Kitap, dergi, gazete gelmiştir. O umutla çalıştım tüm gün.

— Sen, şimdi gelmeyecek bizimle, ben, yarın yakacak senin kitapların hepsisini. Sonra kızacak, Panayoti çok.

Kitaplarım yakılmış gibi ürperdim. Birlikte bir odada yatıyoruz, panayoti ile. İyi arkadaş Panayoti. Onunla içli dışlı olduğumdan, bir kaç Türk arkadaş, kinli bakmaya başladılar, ama pek aldırışım yok.. Arkadaşlıkta, parada, kadında, kültür ve sanatta milliyet aramam, oldum bittim. Kızlar Türkçe bilmiyorlar. Sağ tarafta gözümün içine bakan, tonbulcası girdi koluna. Yanakları bizim oraları çelebi elmalarına benziyor. Burnu, bencilleyin yamyası, havaneli gibi, yamru yumru bacakları da dışa açık. Anası fazla bez bağlanmış çocukluğunda, belki ondan çarpıktır

bacakları. Ama gözleri çok güzel, Kirpikleri uzun ve geriye devrik... Çizmeleri de çarpık ayaklarına öyle güzel yakışmış ki! kahvede otururken ayaklarına bakacak değilim ya. Gözleri yeter. Ortalık bembeyaz. Alplerin etkisiyle dört gündür kar yağıyor. Oysa ki, kuzeydeki kentleri ve ülkeleri televizyon az güneşli ve bulutlu gösteriyor. Oraların doğal olarak, daha soğuk ve karlı olması gerek. Bir can kurtaran arabası olanca gürültüsünü yolun kıyılarına, kulaklarımızı bıraktı gitti. Yüzlerimizde küfürümü kırıksıklıklar, Panayoti, hiçbir şeyi dert etmiyor, hele yanında bir kadın olursa, bir de cebinde yeteri kadar parası olursa, Kazancını günü gününe harcıyor. Bir yıldır da bir odada birlikte kalıyoruz. Çamaşır ve bulaşık yıkamasını, yemek pişirmesini, ütü ve kola yapmasını öğretti bana. Şimdi rahat ediyorum. Dedesi üç yıl yakın Türkiye'de kalmış, İzmir ili çevresinde askermiş. Ondan, bir de Selânik'teki komşularından öğrenmiş çat pat Türkçeyi. İşte, yine sinirlendi yalancıkta. Bastı küfürü Rumca :

— N'oldu Panayoti? Neden kızdın ?

— Hiç! be!

— Hangi kahveye gidiyoruz ?

— Sen söyle, biliyor sen, iyi kahve!

— Mezarlığın karşısındaki kahveye gidelim. Hem bizim, hem de kızların heimlerine daha yakın.

Başıyla tamam dedi. Üçüncü orta yaşlı Rum kadını, Schiller sokağının caddeyi kestığı köşede: "kalinita" dedi ayrıldı. Savına ben de : "İyi geceler" dedim arkasından. Anlamadı. Zaten fazlalıktı. Kızlarda tedirginlik biraz gitti, orta yaşlı iraklaştıktan sonra. Evliymiş, iki çocuğu varmış. Yunanistan'da, kızlar arkasından bir daha, korkulu ve kuşku gözlerle bskakaldılar. Bizim mahalle kadınları gibi, çok dedikoducuymuş. Eh, bir yerden sonra insanın gücü çenesine vurur dedim. Yaşlı kadınlar, erkekler, sevmeyi eğlenmeyi ellerinden kaçırdıkları süre, çene yarışını, söz yarışını, şunu bunu çekiştirmeyi hiç ellerinden bırakmazlar dedim. Çatlasınlar, patlasınlar dedim. Panayoti çevirdi Rumcaya. Kızlardan Panayoti'ninki kendini karlım için attı. Başladı gülerken debelenmeye. Onun debelenişine biz de gülmeye başladık.

Güldüz sakın yağın kar, tipiye çevirdi bu kez. İnsanın kulağına hızla inince kötü acıtıyor. Yanmayla karışık, biçimsiz bir acı. Bizler sevmiyoruz ayazı. Ayaza karşı içten içe, sevgisizliğimizi her yerde belli ediyoruz. Nedeni de şu, böyle havalarda işsiz kalınır bizim oralarda. Doğal olarak parasızdır. Parasız olunca da rezil olur insan kahve ve yazıhane köşelerinde, han odalarında.

Anacığım neler çekmişti, babamın öl-

Ben'siz Donanım

Nereye giderler ben uyurken
Ben uyurken çoğalan ellerim
Saurım sonsuzum havanı döverler

Nereye bakarlar ben uyurken
Ben uyurken büyüyen gözlerim
Bilirim bir gizli evreni gözetler

Nerede söyler ben uyurken
Ben uyurken çözülen dilim
Sığır ona büyüü sözceükler

Neleri algılar ben uyurken
Ben uyurken yel olan duygularım
Atlas yelkenlerin argacını çözerler

Nerede kurur ben uyurken
Ben uyurken şahlanan düşüncelerim
Yepyeni şafakların kalbimi dökerler

Nasıl durur boşlukta ben uyurken
Ben uyurken taşlaşan bedenim
Ölümün kül yüzlü duvarında emekler

Nereyi donatır ben uyurken
Ben uyurken özgür kalan aklım
Anla ki gelecek çağları heceler

Halim UGURLU

düğü kiş. İşsiz kalmıştım. Bana sigara ve kahve parası yetiştireceğim diye, avukat, doktor evlerine çamaşır yıkamaya gitmişti. Bense çoğu kez evde okuyup oyalanıyordum. Anam, gelince soğuktan, yatağın için de okurken bulurdu. Yarı şaka yarı gerçek: "Akşam olunca yatmak bilmezsin, sabah olunca kalkmak bilmezsin." Derdi.

— Sen, neden hep dalgın duruyor be arkadaş ?

— Haa!.. Evet Panayoti, afedersin!

— Af edersen bir daha yaparsın be!

— Yapmam, yapmam söz verdim!

İçtenliğini yeniden belirtmek gereğini duydu :

— Söylemiyorsun derdini bana hiç! varsa bir puşt, seni böyle somurtkan yapan hemen söyle. Bıçaklıyayım puşt olsun bitain. Puşt puştluğunu, kiş ta kişliğini yaparmış biliyorsun. Sen, söyledin geçende unutmadım. Sonra kaçalım bizim Meka' donya dağlarına. Olur mu ?

— Olur anasını satayım.

Kolundaki kız Panayoti'yi sarılıp öptü. Kulağına fısıldadı. Yunan kahvesine gidelim dedi. Kolundaki de yalvarır gibi baktı Panayoti'ye. Geldi koluna girdi. Usulca:

— Bizim kahveye gidelim mi?

— Aman orası çok irak be, Panayoti!

— Olsun be! ben yarın hasta çıkacağım. Doktora diyeceğim ki, ben çok sinirlendim bir kaç aydır. Birinin kafasına bir de mir anahtar vuracağım, sinirlerim çok bozuk, dedim mi, en azından yirmi gün dinlenme alırım. Gözlerimi de patlatıp, azıcık yüksek sesle konuştum mu tamam. En büyük hastalık bu be!. Alman inanır be! sen de benimle çık doktora.

— Olmaz, Panayoti!

— Neden bee?

— Ben, doktoru aldatırım ama, kendimi aldatamam ki!.

Güldü, sarıldı yeniden boynuma. Konu-

Yağma

★

Naci Girginsoy

Bir çingene çocuğu olmalıydı. Pazar sabahı, nerdeyse kendisini bulutlara birçok renkli balon, bileğine doladığı kalın ipten, eylül esintisiyle bir o yana, bir bu yana yöneliyor, siyah perçemli çocuk irisi, dengeyi güç sağlıyordu. Yukarılardan, tepelerden koşup gelmişti, bes belli. Balonlar iyice yere yaslanmasın, patlamasın diye onlarla birlikte eğilip bükülüyor, esintiye göre yön veriyordu. Eylül güneşi tam da balonların içindeydi. Mavi, kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, bidolu güneş, iplerin ucunda açmıştı. Gençti, tazeydi, parlaktı tümü. "Akşama, en geç sabaha solacaklar, buruşacaklar, yazık!" dedim içimden. Plâstik artıklardan çocuklar için düşsel güzellikte renkli dünyalar yaratan baloncuyu sevdim, alkışladım. Kaç balon sat, kaç kuruş kazanır diye geçirdim. Sonra bir kitabı, Adnan Özyalçın'ın Yağma'sını, Gök yüzünde Ayaklanma adlı öyküsünü anımsadım. Eşyle birlikte baloncu, sabaha dek çışırır, hazırlar balonları, çocukları gibi sever, okşar. Gökyüzünde Ayaklanma'nın burasında sözü, Özyalçın'ın ahır. Der ki :

"Daha karanlık geceden kulübeyi renkli yüzleriyle ışıklıdırın balonlar, sabahı çok bekletmediler. Boğazlarından kısa pamuk iplikleriyle bağlanıp ana siccime, sağlı sollu tutturduklarında güneş çıkmıştı. Kulübeyi küçük kapısında, top luca belirdiklerinde, hafif sa bah esintisiyle birbirlerini iterek, arkalarından da baloncuyu hızla sürükleyerek karanlık, yoksul sokağı, renk renk, onlarca güneş örneği, ışığa boğ-

muşlardı. Aşağıda, alçacık kulübeyi sıraladığı yamru yumru kaldırımın kısıcık sokağı, yukarda, ışıklı, upuzun bir gökyüzünü uçuşarak geçti balonlar. Adam mı balonları, balonlar mı adamı yediyordu, ilk anda, birbirine karışmıştı bu." Çocukluktan bu yana, çoğunlukla esmer delikanlılarla kara kara damların sattıkları balonlar beni bir bayram şenliğine götürdüğünden, satıcının kaç kuruş kazandığını hiç düşünmemiştim. Ne çok balonları var diye onları kışkırdığım da olmuştu. Adnan'ın öyküsünden sonra, bu eylül esintisinde siyah perçemli çingene çocuğunun sevimi esnekliğinde, güneşi yansıtan bunca balonu saymaya koyuldum, kuruş hesabı yaptım. Şimdilerde kır gezileri de yoktu, şehirde kır da kalmamıştı. Heryer asfalttı, betonu. Balonla taşıtlara binilmezdi. Bugünün çocukları başka tutkular edinmişti, başka oyuncaklar, oyunlar, uğraşlar. Kaç balon satardı, onunla az yiyecek satın alır, akşama sinemaya gidebilir miydi? bilemem. Ama bir yerimde çocukluğumu özenle sakladığımdan bütün baloncuları sevdiğimi, onları dost bellediğimi biliyorum.

Amacım Yağma'yı eleştirmek değil. Dostum Ruşen Halko, öbür yazarlar yaptı bunu. Balonların, baloncunun çağırışıyla kitabı "her gün hepimizin bir şeyler yağmaladığı ve her gün hepimizin bir şeylerin yağmalandığı bir şehrin öyküsü"nü yeniden karıştırdım. Kimi yerlerini çizmişim, onları okudum. Sur Kapılarında durakladım : "Yüzyıllar ardarda geçti belki. Çabuk çabuk. Ah ne de çabuk. Bir düş çabuklu-

Kuşku Tutsağı

Evlerden mi kaçmak, ama neden Nereye ve kimler için hiç düşünülmez mi? İpince bir su çok yükseklerden dökülür mü dökülmez mi, Dökülürse soysuz mudur coşkun bir şelâleden ?

Kalalım ve bir tutsağı sürdürüelim demiyorum Gül kaçır, meneviş tüyer, karanfil sıvışır Gün vurur tutku ısrar Ve kalkılır gidilir beklenen bir gemiyse uçurum.

Ki onun için tutuğuz, kuşkuluyuz "Hadi" denmelerde şaşırıp kabıyoruz.

Ruşen HAKKI

ğü içinde. Ya çöplüktekiler için. İki bin yılı hep yürüyerek, iki bin yılı çıplak ayaklarımızla hâlâ çignemekten yorulmayan, yorulmayacak olan bizler için... Önden gidenlerin atları, arabaları vardı. Bir çokları da otomobilleri, gemileri ve uçaklarıyla geçip gittiler. Uzundu, uzadı yürüyüşümüz. Geciktik, çok geciktik." Karanlık sur yarıntılarından da, karamsar dilenciden de kurtulmak gerek : "Akşam oluyordu. Bir süre öylece dikeldim kıyıda. Esintili bir akşamdı. Şehir, tiksintiyle karışık, tuhaf bir korku salıyordu yüreğime. Ne demeye uçaktan iner imez bir otomobile atlayıp, şehre, herkes gibi, doğrudan doğruya, bilinen yoldan girmemişim de, böyle arkasından dolanarak, kendimce bir yol aramaya girişmişim. Karanlık koyuldukça serinlik arttı. Bir süre sonra kıyıda duramaz oldum. Kıyı boyunca aşağı yukarı yürümeye koyuldum. Bütün gecemi böyle geçiremezdim. Yoldan geçen bir otomobili çevirdim. Az sonra otomobil, şehre giren geniş, ışıklı asfalta yönelmişti. Ben de, otomobile binen herkes gibi, sırtımı kanapeye iyice yaslayıp, bacaklarımı gererek, son hızla üstüme üstüme yürüyen şehrin ışıkları na dâlp gittim."

Yağma'nın son satırlarını, özellikle Pazar Gezintisi'ni nasıl unutturuz? Cenaze arabasıyla, evcek, deniz kıyısına inen, sağnak yağmurda bir güzel insanın insanların, büyükhanımın serüvenini : "Üniformalı cenaze arabası sürücüsünün yanında tabutundan kaldırılıp oraya oturtulmuş bir ceset gibi iskeletleşmiş yüzüyle cama ya-

pışık duran büyükhanım, yüzünden yüreğine akan gülüşü içinde, oğlu arabaların yol vermesi için aralıksız kornaya bas-tıkça memnun "Ne tuhaf, kornasının sesi ötekilerden farklı. Onların aynı." diye düşünmekten kendini alamıyordu. Saray Artığı Bahçe, Gülhane Parkı ise ben yokum. Orasını oldum bittim severim, uğrağımdır. Alçakgönüllüdür, halkçadır. Üstünde Topkapı Sarayı varmış. Olsun. Hem, bu müzeyi her gezimde "önceki padişahlar ufacık odalara nasıl sığmışlar, güneş görmez, süslü izbelerde nasıl sıkılmışlar ?" diye acınırım da. Benimkisi saflık belki. Sis'te yanlış iskelelere inen yolcuları, Haydarpaşa diye Kadıköye giden fakara insanların yanığına, şaşkıma izledim de, öykülerin görüş çizgisi pek mi kalın tutulmuş diye düşündüm. Ama Adnan Özyalçın, daha başında söylüyor : "Bu anlatılanlarda bir romanın konuyu derinliğine kavrayışıyla bir düşünce yoğunluğunun getireceği incelemeci bir yöntem aranmamalıdır. Bu öykülerde anlatılmak istenen bir şehrin öyküsünden belirgin birkaç çizgidir. Çeşitli zamanlarda yazdığım öyküleri, bu görüş açısı içerisinde, birleş-tirip sıralayarak hazırladım kitabımı."

Özyalçın, Yağma'da bir şehrin öyküsünü, belirgin birkaç çizgiyle, kendi görüş açısı içerisinde başarıyla veriyor. 13 hikâyenin ayrı konuları var, ayrı içeriği. Ama kitap, bir bütün. Dedim ya, amacım eleştiri yazmak değil. En iyisi siz okuyun Yağma'yı, kendinizce değerlendirin, eleştirin. Kitap sizin şimdilerde, siz okurların.

yu değiştirdi :

— Yatacağım kolumdaki orospoyla bu akşam ben.

Kızın kulağına birşeyler fısıldadı. Kızcağız yumruklamaya başladı Panayoti'yi. Kolumdan çıkıp, öteki kızın koluna girdi, fısıldaşıp gülüşmeye başladılar. Benimki gözleri parlamış bir şekilde koluma girdi, sağ kulağımın memesini usulca ısırıldı. Örkelendim, ama belli etmedim.

— Gidelim be Panayoti! gelmiyen, geciken dost mektupları, dergiler biraz daha

bekliyedursun.

Salvator Keller birahanesinin önündeki yoldan, kara tren olanca hızıyla kentin merkezine doğru iraklaşta. Nereden geliyordu acaba? Uzun yol treni için çiz etti. Çok hızlı geçtiğinden, bir de iyice aydınlık olmadığından okuyamadım göğsündeki yazıları. İstanbul - Münih yazısını okuydum, okuyabilseydim. Öylesine sevindikim ki. Böylesine bir mutluluğu herkeşe taşıyacaktım, ertesi günü. Sanırım ki Panayoti de öyle yapardı. Atina - Münih

yazısını okusaydı. Acaba olanakları elverse kim kendi yurdunda çalışmak istemez? İki kız, ortalarına aldılar Panayoti'yi. Rumca bir türküyü başladılar, üçü birden :

"Öleceğim güzel gözüm senin için öleceğim Boyun benden kaçıyor sun arkandan geleceğim"

Kaç kez tekrarladılar, türküyü bilmiyorum. İki yüz metre ötedeki Yunan kahvesinden, içli yanık bir başka türkü duyulmaya başlamıştı.

Yugoslavya'da Türk Dili ve Yazını Çalışmaları

Mehmet Aydın

İkinci Dünya Savaşından sonra Türk dili ve yazını ürünleri, dış ülkelerde büyük bir saygınlık kazanmıştır. Birçok uluslar kendi üniversitelerinde yeniden Türk dili kürsüleri açarak, bu kürsülerde şimdiden Türk dili ve Türk yazınıyla ilgili bir dizi yapının yayımına da olanak hazırlamışlardır.

Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi'nin Doğu Dilleri Bölümü, bu tür bilim kurumlarından biridir. Son yıllarda bu bölümde, Türk yazınına tanıtıcı nitelikte iki önemli yapıt yayımlanmıştır.

Bunlardan ilki, Doğu Dilleri Bölümü öğretim üyeleri olan Prof. Dr. Mariya Çukanoviç ve Doç. Dr. Slavolyub Cincin'in ortaklaşa oluşturdukları Türk Düzyazı Örnekleri'dir (1). Üniversite yayınları arasında çıkan Türk Düzyazı Örnekleri, Fakülte'deki Türk Dili öğrencilerine okuma kitabı olarak hazırlanmıştır.

Kitaba, daha çok Cumhuriyet dönemi yazarlarından, 24 metin alınmıştır. Değişleri ilginç ve değişik görülen 16 Türk yazınının öykü ve romanlarından seçilmiş metinlerin başlarında, her yazının yaşam tarihleri ile yapıtları verilmiş; metinlerin sonlarında da gerekli dil açıklamaları yapılmıştır. Kısa bir önsöz içeren kitabın sonuna ayrıca, oldukça geniş bir Türkçe - Sırpça sözlük de eklenmiştir.

Yapıtlarından seçmeler yapılmış Türk yazarları sırasıyla şunlardır : Ömer Seyfettin, H. Edip Adıvar, Refik Halit Karay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Nazım Hikmet Ran, Sabahattin Ali, S. Faik Abasıyanık, K. Tahir Demir, Orhan Kemal, Aziz Nesin, Haldun Taner, Necati Cumalı, Yaşar Kemal Gökçeli, Nezihe Meriç ve Fakir Baykurt.

İkinci kitap gene Doç. Dr. Slavolyub Cincin tarafından hazırlanan Çağdaş Türk Şiiri Panorama'sı (2) adlı, Türk şairlerinden seçilmiş şiirler antolojisidir.

Antoloji, uzun bir önsöz ve çeviri şiirler olmak üzere iki bölümdür. Önsözde, Cumhuriyet dönemi Türk şiiri ele alınıp çeşitli akımlar ve gelişmeleri anlatılmıştır.

Yazar, önce eski şiirden Avrupalı Türk şiirine geçişi hazırlayan nedenlere değinip, eski şiirden kalma izlerle dilde yenileşme ve işlenegelmis belli başlı konuları tanıtıyor. Cumhuriyetin kuruluş yıllarından başlayarak ilk on yıl içinde, şairler ve bütün yazarlarda ulusal bilinç ve övünçün egemen olduğu ve hemen her alanda yalnız ulusal konulara yer verildiği belirtiliyor.

Bu ulusal çıkış akımının arkasından, okuyucuların şiirde daha çok lirizm ve sanat değeri aramaları sonucu, katkısız şiire (pür şiir) geçilmiştir. Bu arada yeni harflerin de ülkede yaygınlaşmasıyla, Batı'dan yakından izlenmiş; sanat çevrelerine futürizm ve dadaizm gibi çağdaş akımlar girmeye başlamıştır. Öte yandan gül, bül-bül vb. gibi geleneksel temlerle Fars etkisi,

artık yazın alanından tam anlamıyla atılmıştır. Giderek insan, günlük ve gerçek yaşamıyla, şiire daha çok konu olma yolunu bulmuştur.

Bu dönemde dil, öz ve biçim yönünden eski beğence bağlı kalanlarla, yeniyi benimseyenler arasında öğretisel bir eski-yeni kavgası ortaya çıkmıştır. Ne var ki Türk toplumu bu kavgada, büyük çoğunlukla yeninin yanında yer alır.

Bireysel şiir temsilcileri olan Necip Fazıl, Ahmet Kutsi Tecer, A. Muhip Dranas ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi şairler bakışlarını hep Batıya yöneltmişler, daha çok toplumsal temaları işleyen Faruk Nafiz N. Hikmet ve Kemalettin Kamu gibi şairler ise özellikle kuzey yazınından esinlenmişlerdir. Hiç kuşkusuz konulardaki bu tür yenilikler, ister istemez deyiş ve biçimde de bir değişime yol açmıştır.

Türk şiirinde en büyük yeniliklerden biri, serbest müstezattan daha ileri gidilerek özgür koşuğun getirilmesidir. Bunu Türk şiirine kazandıran N. Hikmet olmuştur. Ne ki, onun şiiri ve etkisi, politik ve öğretisel kaygılar yanında yurt dışına çıkış nedenleriyle ancak dar bir çevreye yayılabiliştir. Bundan dolayı da özgür koşuğu yayan ve tutandıran şairin, Orhan Veli Kanık olduğu kabul edilir. Böylece, eski geleneklerden tam sıyrılma ve kurtulmanın temsilcileri olarak Garipçiler adı verilen Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet İçilüşü ortaya çıkmıştır.

Türk şiirine hizmetleri yönünden Garip

DERT

*Yasak değil içip içip dabalabiliriz
Sokaklar bir yana biz yalnızlık diyarının
Açmaktan korkan ikircimli güllerimiz
Hele bilseler ne büyük dertteyiz*

KEŞKE

*Keşke arılar çiçeklere konmasaydı
Yani şu bahar olmasaydı
Onları bıraktım da
O dul kadın peşinden koşmasaydı*

Hasan MERCAN

*gelmek ve türkçe konuşmak
yüzyıllara resim resim bakmak
tepelere yavaş yavaş tırmanmak
demek deniz gibisin koca İstanbul*

*denizde bir kayak sanmak kendini
açılmak zamanın sert enginine
ve birden kapanıp kendi içine
demek tarih misin koca İstanbul*

İskender MUZBEG

Küçük kaçaklar — Fotoğraf : Mahmut Kuru

YITIK

*HER EVİN CATISI ALTINDA
BİR BASKA HAYAT
VE YAŞAMIN BASKA TADI!*

*KURULU BİR DÜZEN İÇİNDE GÖNLÜM
BİR YITIK ARAR DURUR,
KIRK YILDIR BULAMADIM.*

Mahmut KURU

çilerin, Yedi Meşalecilere göre etkileri daha büyük olmuştur. Yedi Meşaleciler kendilerine özgü bir programla ortaya çıktıkları halde, programlarını tam olarak uygulamamışlardır. Garipçiler ise hem öz, hem biçimde köklü değişiklikler yapmışlardır.

Başta Atilla İlhan olmak üzere Garipçileri izleyenler, geniş ölçüde toplumsal devrimciliği de şiire sokarlar. Bu kuşak hep yarı duygusal ve yarı toplumsal gerçekçi bir çizgiyi sürdürüp İkinci Yeni'ye dek uzanan gür sesli bir ara kuşaktır.

Yazara göre 1950'den sonraki Türk şiiri, tam anlamıyla soyut ve kapalı bir alana girmiş durumdadır.

Çeviriler bölümünde derlemeler, kronolojik sıraya uygun olarak dizilmiştir. Çevirmen, şairlerden alınan şiir sayısının, onların yazınsal değerlerine bir ölçü kabul edilmemesini belirterek, kitabına şiirlerini aldığı Türk şairleri ve şiirlerini şöylece sıralıyor : N. Hikmet Ran'dan 10, Cahit Sıtkı Tarancı'dan 5, Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan 5, Orhan Veli Kanık'dan 10, Oktay Rifat Horozcu'dan 6, Melih Cevdet Anday'dan 9, Baki Süha Ediboğlu'dan 3, Cahit Külebi'den 4, Suat Taşer'den 2, S. Kudret Aksal'dan 4, Necati Cumalı'dan 3, Muzaffer Tayyip Uslu'dan 5, ve Özdemir Asaf'tan 1 şiir.

Bunlardan yalnız N. Hikmet'in şiirleri manzum olarak çevrilmiş, ötekilerin şiir çevirilerinde ise özdeyiş kaygı ve gerekli titizliğün pek gözetilmediği seziliyor.

(1) Primeni Turske Uroze, Beograd 1960.
(2) Panorama Savremena Turska Poetika, Biblioteka Drainac 1968.

Mustafa Niyazi'nin Öykücülüğü

Mehmet Ergün

Oteden beri kısa öykünün dar boyutları içerisinde yoğunlaşarak özgün bir anlatım biçimi ve öykü evreni yaratmak pek az öykücümüzün erişebildiği bir başarı noktası olarak kalmıştır. Kısa öyküde düşünme alanının romana ya da "novel" a göre daha dar olması uzun boyut içerisinde olaysal bir bütünselliğe erişmenin yerine, dar boyutlar içerisinde ve sözcüklerde yoğunlaşmayı zorunlu kılar. Bu bakımdan dile gereken önemi vermeyip, kısa öykünün dar boyutları içerisinde yoğunlaşamayan öykücülerin ürünleri ya roman parçalarına ya da yarım kısa öykü denemelerine dönüşür. Böylesi bir başarısızlığa sürüklenen bir öykücü, kendine özgü bir söyleyiş biçimi yaratmadığı gibi, bu anlatım biçimine uygun düşecek öykü evrenini de yaratamaz. Böylece onun öykü kişileri, kendiliğinden bir başka öykücünün kişileriyle bütünleşir, bir bakıma onların ikinci ya da üçüncü dereceden kopyası haline dönüşür.

Bizde, kısa öykünün gerekenlerini yerine getirip özgün bir anlatım biçimi ve öykü evreni oluşturarak yetkin örnekler vermiş öykücülerimiz, bu açıdan, kendilerinden sonra gelenlere yön vermişlerdir. Sözelimi, öykücülüğümüzün "Sabahattin Ali öykücülüğü" diye adlandırabileceğimiz dalında yer alan yazarları özgünleştirilen yazarlar, anlatılan kişilerin Anadolu halkının yoksul kesiminden olması ve bunların serüvenlerinin daima dramla son bulmasıdır. Bu durum, gerçekliğin olaysal bir örgüyle bütünleştirildiği bu çizginin öncüsü Sabahattin Ali'de de böyledir, onu izleyen Bekir Yıldız ve İrfan Yalçın'da da. Öyleki anlatımdaki çarpıcılığın tonsal ayrıntılarıyla anlatılan insanların farklı üretim ilişkilerinin ürünü oldukları bir yana bırakılırsa, son iki öykücünün Sabahattin Ali'nin alt şubesini oluşturdukları da ileri sürülebilir. Bunun gibi öykücülüğümüze yön vermiş, öykücülerimizi kişi ve evrenlerini oluşturmada etkilemiş başka boyutlanmalardan, sözelimi bir Sait Faik, bir Orhan Kemal, bir Oktay Akbal öykücülüğünden de söz edilebilir. Oktay Akbal'da dünle bugünün girişiminden oluşmuş, anı-hüzün ikilisi etrafında dönen bir yaşam, Sait Faik'te sınıfına kır-

gın bir aydın kişi gözünden ortatabaka insanının yaşamını, Orhan Kemal'deyse çilekes emekçilerle orta-tabakanın emekçi kesimine en fazla yaklaşan insanların dramını izleriz. Tüm bunlar teknik yönden aksaklıklarına karşı belli bir toplumsal kesimden kaynaklanan ve belli bir toplumsal kesime seslenen bir öykü evreninin oluşturulmasının zorluklarını belirlerken izleyiciliğin de yanıtıcı ko-

se sorunları soyut bir insancılık açısından yorumlayan öykücülerin çizgisine yaklaşır.

★

İlk kitabı "Pazar Ekmeği"nde topladığı 12 öyküsünde köy, kent, mahpushane ve hastahanelerde yaşayan yoksul insanların yaşamından kesitler verir Mustafa Niyazi. Öykülerinde, çokluk, kısa öykü anlayışı ile uyumunu olanaksız uzun zaman boşlukları göze çar-

Yanılgı

**Geçkin yüzünde o dalgın kalabalığın
Milyonlara bölündü yanılgı
Kim yağmurları yerde bulutladı
Kim göğe yığı tozu toprağı..**

**Değişken biçimlere dönüşse de yanılgı
Nedir, görünmez ellerde dürülür
O uyuşgezerin düşü hâlâ
Ya da kuşuklu yaşar boşuboşuna..**

**İnsan bulunmaz öyle bir yiter ki
Biliamez nerede tümlenir nerede bölünür
Yer bulamaz bir göz kendini savuruverir
Bir hasta serçe belki incinir gücenir..**

**O ki kızgın sokaklarda yalnızlığın sesi
Bozuk bir ana sütü yavru kursağında
Her zaman yaşlı her zaman pişman kişi
Demet demet toplar bikkim gülleri..**

**Yeraltından sızıntılı deniz kaskatı toprağı
Oysa ezik yağmurların bir ucu gözlerimizde
Olaçak iş mi şu sararan çimlerde hâlâ su var
Kimi arar yanılgı, kimi bulur kimsesizliğinde..**

Feriha AKTAN

layışını gözler önüne serer.

Mustafa Niyazi, bu anlamda bir evren kuramamış, daha çok Sait Faik - Orhan Kemal doğrultusunda yer almış bir öykücü. Sait Faik'le Orhan Kemal'in öyküleri arasında, gerek kişi seçimi ve gerekse hayata bakış açısından gözümüze çarpan "çelişkiler" Mustafa Niyazi'nin öykülerinde de yansır. Kabaca söyleysek Mustafa Niyazi, bir kısım öykülerinde olayları sınıf açısından ele alan öykücülerin bir kısım öykülerindey-

par. Öykünün gelişiminde birden bire yapılan atlamalar olayın bütünlüğünü tehlikeye sokar. Bu açıdan teknik yönden oldukça sakat bu on iki öykü. Öyleyken belli bir yoğunluğa sahip her birinin içeriği. Bu yoğunluk biçimsel aksaklıkları, dahası kurguda göze çarpan sakatlıkları örtmese de kurtarıcı gibi oluyor öyküleri yine de. Mustafa Niyazi'nin bu ilk öykü kitabında yer alan öyküleri konu yönünden şu bölümlerde toplamak olanaksal :

İŞİLTİ feriha aktan
Şiirler - 10 TL.
Yeni çıktı
(Güney Yayınları - P. K. 1353 İstanbul)

hep öpücük içmiş

podyumda bir hatun kişi gözleriyle yürüyor
sigara içmeyi yeni öğrenmiş
dudaklarının durumundan belli
hep öpücük içmiş.

çaymak yok

kahkahaların yeter de artar sarhos etmeye
başka içkilerden tatmak yok
yaşa dediğin yerde yaşamak var
öl dediğin yerde çaymak yok.

m. sami aşar

a) Kır yaşamını konu edinmiş öyküler; Halhaller, Pazar Ekmeği.
b) Kentte yaşayan, ancak kent yaşamıyla bütünleşememiş, buna karşılık kır yaşamından da büsbütün kopamadığı için kendi kendisine yabancılaşmış kişileri anlattığı öyküler; Nasibim Yunus.

c) Köy - kent çatışmasını; yoksul - zengin ayrımını vurguladığı, farklı yaşam biçimleri arasındaki çelişkileri yan yana yansıttığı öyküler; Ultraseptil, Çelenk,

ç) Mahpushane ve hastahane yaşamından kesitler veren öyküler; Alacalı Ömer, Kâtibin Kızı.

Mustafa Niyazi'nin bu dörtlünün "c" kesitinde başarılı olduğunu görüyoruz. Sözelimi Ultraseptil'de ilk kez doğuracak olan bir sokak kadını doğum konusunda şöyle konuşur : " - Yoksul karlıdır ölünler bana kalırsa. Herhalde zengin karlıları kolay doğuruyor değil mi? Kuş tüyü yataklar içinde doğurmanın ne zorluğu olur, frijlerden çıkmış lohusa serbetleri içtikten sonra ? (Melâikeler lohusalara karlı serbet verirler mevlitteki gibi) diyor şöför Ali. Gel gelelim, ben bu dalgalardan mançak..." (60-61) Bir başka sayfadaysa şunları sıralar : "Babasının kim olduğunu bilmiyorum. (...) Cocuğuma piç diyecekler. Meryem ana babasız çocuk doğurmuş. Peygamber olmuş. Ultraseptilin doğurduğu babasız çocuğa piç derler tabii." (62) Çelenk'te ise aynı zıtlığı, bilinçsiz bir köylünün İstanbul'da karşılaştığı bir cenaze töreni sırasında düşüncülerinin etrafında vermeyi dener yazar. "Kara Mehmed, İstanbulluların ölümlerini böyle çalgı ile kaldırdıklarını söyleyince inanmadı, sonra şaşı, ama bir şey sezdirmedi hemşerisine. (...) Ölünün çalgı ile kaldırıldığını düşünürken görsen, inanmazdı. Köyde, ölü sekiz on kişi ile kaldırırlar, ağaçsız mezarlığın bir köşesine gömülürdü." (52) Tüm bunlar, geleneksel köy yaşamının kent yaşamı karşısında ne denli ilkel olduğunu sergilediği gibi ülkemizin sosyoekonomik gelişim düzeyi hakkında da insana bilgi verir.

Nasibim Yunus'da işlediği konu yazınımızda pek üzerine eğilmemiş bir konudur. Yukarıda da belirttiğim gibi acıip bir yabancılaşmanın öyküsüdür bu.

Bir temizlik işçisi olan Nasibim
Sonu 16. sayfada

Başbaşa

Seyfettin Başcılar ile..

"1960 Kuşağı" ozanlarından Başcılar... 1930'da Kilis'te doğdu, Ortaokulu Kilis'te, Liseyi Gaziantep'te bitiriyor... 1955'te de Ankara Üni. Veteriner Fakültesini bitirdikten sonra askerlik başlıyor... Bu sıralarda yazdığı şiirler Kilis Kültür Derneği Yayınları arasında yayımlanıyor. "Önce Bulut Vardı" adıyla... (1958). Sonra, İkinci şiir betiği "Altın Çağın Ölümünü" Yeditepe yayımlıyor, (1960). Ve "Çiçek ve Silâh"la yeniden ve de yenilikle; "bir bambaska"la okuyoruz Başcılar'ın... Amerika'da bulunduğu devrenin şiirleridir bunlar.. 1966 yılının sonunda Amerika'ya gidiyor çünkü... Et ve besin konusunda yeni bir geçim uğraşı... Daha verimli, daha aydınlık şiirlerinin ardını kesmiyor Başcılar... Yeni "deneyiş"ler, yeni incelemeler, yeni çeviriler ve yepyeni mısralarla izine geliyor Kilis'ine... Uzun uzun konuşuyoruz o'nunla...

Yurt özlemi, sula özleminden başka bir sıkıntısı yok. Sağlam ve yüce bir tutku bu içinde o'nun... "MERHABA UZAK YURDUM" adlı şiirinde; 5,5 yılın taşıdığı dayanılmaz bir özlem, içten bir bağlılığın çağlığını atıyor...

Ozan Başcılar, "doğru halk ve çocuk" üçlüsüyle sorunlarını çözümlemeye çalışır. Bu çizgiden bir yargı, ozanın betiğini okuyanındır. Yoksa bunun sözü uzar gider...

Mutlu bir yuvası var Başcılar'ın... Kibar ve düzgün konuşur bir eş: Nevin Başcılar... Canayakın, güzel bir hanımefendi. Ve iki güzel, iki şipşirin kızları... Birsu (10), ve Mutlu (9). Beşbuçuk yılın düzgün bir İngilizcesi, anne ve babadan, bunlara da ulaşıyor... Şu sıralar, Amerika'daki tatil dönüşi gene mutlu yaşantıları sürecektir. Ve iki yeni şiir betiği hakkındaki son "karar"ını bize ulaştıracak. İki betiğini birden okuyacağız Başcılar'ın...

Muhlis Salihoglu

— Şiirle birleşmenize yol açan etkileri anıyorsunuz musunuz ? Sizi, şiire iten nedenler ?

— İnsan çoğu kez güzelliklerin ilk öğeleriyle karşılaşıyordur. Doğa ve yaşam, çok yönlü bir akış içinde, bizi görüntüler, sesler ve kavramlarla donatır. Olumsuzluklar ve haksızlıklar bile bir karşı direniş, bir savaş gerilimi yaratır. Bu gerilim en etkili olarak güzel biçimlerle kendini ortaya koyar, toplumsal çağdaşlık kazanır. Kimi zaman toplumu ve çağı da aşar. Her ozanda, her sanatçıda ilk çekici güç, doğa ve toplum oluyor, demek. Bir şiir, bir türkü, bir olay ya da bir raslantı tohumun toprağa düşmesine yetiyor. Daha doğrusu biz öyle sanıyoruz. Ben de masalların, türkülerin, olayların etkisiyle kendimi Karacaoğlan'da, Aşık Emrah'ta, Yunus'ta buldum. Şiir benim için vazgeçilmez bir şeydi artık. Okudukça sevdim, sevdiğim okudum, karalamalar yaptım, sevinç duydum. Sanatla, şiirle uğraşmak mutluluk veriyor bana.. Dıştaki ve içteki oluşları sözlerle biçimlemek, seslerden türküler yapmak, gerçeğin düşsel yansımalarını duymak, bütün yolların Roma'ya çıkması gibi bütün eğilimleri şiire ve sanata götüren şeydir.

— DÜNKÜ ve BUGÜNKÜ şiirle ilgili düşünceleriniz ?

— Dünkü şiir adı altında tüm geçmiş şiirimizi birleştirip bir yargıya varmak ya nılmaları yol açabilir. Divan şiirinde bile

benzerliklerin yanı sıra özellikler de vardır. Genel olarak bir şey söylemek gerekirse: Divan ve Halk şiirimizin belli biçim ve deyişlere bağlı, geleneklerin sınırları kırılmayan türler olduğunu görürüz. Daha sonra bir geçiş dönemi başlar. Bu geçiş döneminde günümüze çok az şey kalmıştır. Bugünün şiirini belirtmek de zor. Günümüzün şiiri dediğimiz şey, ne zaman başlamıştır. Sanat akımlarını kesin olarak birbirinden ayırmak olanağı var mıdır? Bu yüzden bugünkü şiir adı altında varacağımız yargı da genel bir durumu anlatmaktan öteye geçemiyecektir. O zaman şöyle diyebiliriz: Bugünkü şiirimiz, eskkiye göre daha çok renklidir, daha insancıl ve daha toplum saldır. Yapmacık ve özentiden arınmıştır. Ama gereğinin onda biri kadar bile halka mal olamamıştır. Oysa çağımız ozanlara ağır ve onurlu görevler yükleyen bir çağdır. Ozan, gül ve bülbül şarkıları söyleyen adam değildir artık. Kafasıyla ve yüreğiyle halkın içinde olmak, halkın havasını solumak zorundadır. Ne yazık ki halkın dilinde ünlü ozanlarımızdan bile üç beş dize bulmak çok güç. Bu durumun sorumlusu kim? Ozanlarımızı suçlamıyorum, halkı ise hiç suçlayamam... Belki de tarihin ve bir geçiş sancısının doğurduğu durum bu...

— Şiirin dışında kalma durumunda olsaydınız, hangi bir sanat dalını, hangi uğraşı seçerdiniz? Bu soruya bir ekleme daha yapalım : Veteriner olmasaydınız hangi mesleği seçerdiniz? Ve gene ekleyelim :

Mesleğiniz gereği, hayvanları tanıma ve inceleme durumundasınız. Bu açıdan düşünerek, acaba, şiir işlevinizi bu dileme "hayvanlar âlemi"ne dönüştürmeyi; bir doğa, bir halk gibi onları da işleme koymayı düşünmediniz mi? Bu, şiirde yeni bir devre, ilginç bir işlen sayılmaz mı sizce? Düşünceleriniz?..

— Şiirle uğraşmasaydınız hangi dalı, hangi uğraşı seçerdiniz, diyorsunuz. Hiç düşünmedim. Belki de bir çalgı öğrenmek isterdim. Çiçek ve sebze yetiştirmeye de bayılırım.

— Ya veteriner hekim olmasaydım?.. İyi olurdu. İsteyerek veteriner hekim olmadım. Esas, doktor ya da mimar olmak isterdim. Ama öyle bir toplumda, öyle bir düzen içinde yaşıyoruz ki, kişi dileğince bir iş edinmiyor.

Mesleğimin, şiirime etkilediğini sanmıyorum. Kuşların ve atların güzelliğini görmek için veteriner olmaya gereklilik var mı?.. Doğayı sevmenin okulu yoktur.

— Evrensel sanata ulaşım, yöresel sanattan geçişi gerekli sayar mı?

— Yöresel olmak, içtenliği ve gerçekliği ortaya koyar. Buna çağdaş olmayı da ekleyin.. Yöresel ve çağdaş eğer yörenin ve çağın ötesine ulaşabilmişse evrensel olabilir.

— Bu kesin midir ?

— Sanatta kesinlik yoktur. Sanat çok boyutlu bir acundur. Kesin diye sözünü edeceğimiz bir şey - bugüne kadar kesin olarak gelmiş olsa bile - birgün devrim ve kural tanımaz bir sanatçının çıkışıyla kesinliği yitirebilir.

— Amerika'ya gidişinizin nedenleri elbette uzun bir öyküye dayanır. Bunu bir iki düşünceyle özetlese ?

— İsteyerek Amerika'ya gitmedim. Ben halkımı ve halkımın arasında yaşamayı seviyordum. Çevreyle odenli içli dışlı olmuştum ki, beni Ankara'ya genel müdürlük basın şubesi yöneticiliğine çağırıldıkları zaman, iyi koşullara rağmen hayır, demem güç olmadı. Sonra çirkin politikacıların bilinen oyunlarından biriyle küçük bir kasabaya atandım. Gittim. Yapacağım hiç bir şey yoktu. Ay başlarında aylık alıyordum yalnız. Amerika'ya göçmek zorunda kaldım.

— Sanat dışı tutkularınız ?

— Çiçek ve sebze yetiştirmeyi bir de çocuklarla arkadaşlık etmeyi severim.

— Sanatın topluma somut yararlarını kısaca açıklar mısınız ?

— Sanat, toplumu yansıtırken onu yarına ve yeniye ayarlar. Çağı solurken ötesini de haber verir. Gerçek sanat bir geriliktir, o olmayınca toplum doğuramaz. Aynı zamanda gerçeğin ve doğrunun savuşturmasıdır sanat... Bütün bunların, toplumda belliren somut birer ucu vardır.

— Yeni şiir çalışmalarınız ?

— Elimde iki kitaplık şiir var. Çoğu hiçbir yerde yayımlanmadı.

Eşlerinin Gözüyle: SANATÇILARIMIZ

NEVİN BAŞCILLAR'ın Gözüyle Seyfettin Başcılar

İyi bir ailenin kızı Nevin Hanım... Kilis'te doğmuş. Hanımların yaşı sorulmazmış ya, ben gene de sormak istedim. Doğum yılını da 1938 ya da 1940 olarak hesaplayınca sormaktan vaz geçtim hemen...

Sanatı seven, sanatçıya saygı duyan biri bayan Başcılar. Amerika'dan getirdikleri paket çayları bardaklarımızda demliyoruz. Birsu ve Mutlu da yanbaşımızda. Ben bildiğim İngilizce'yle konuşmak istiyorum Mutlu ile.. O yanıtıyor.. anlıyamıyorum. Bildiğim bitiyor hemen... Ya Birsu.. Dokuz yaşında, büyük sanki bir genç kız. Güzel, yeşil gözlü, sarı saçlı cici-bici kız bunlar. Söyleşimini onlar da izliyor, hanım-hanımcık...

Nevin hanım da boş oturmamış Amerika'da.. Türkiye'den gelen dergileri, yeni betikleri izlemiş... Yeni kuşaktan beğendiklerini açıklıyor, çekinmeden... Kimi adlar sayıyor, eşinin de beğenip fakat açıklamak istemediği sanatçılardan... Ancak bunları yazıma almamı o da istemedi sonradan... Bay Başcılar, sanki bunda kendisinin bir etki yapmadığını sezdirmek ister gibi, hemen uzaklaşıyor, bir köşede dergileri karıştırmaya koyuluyor.. "Bir kaç sorum var" diyorum, bayan Başcılar'a ve soruyorum :

— Eşinizin sanatçı kişiliği evliliğinizi etkilemiş midir ? Daha doğrusu, evlenmenizi, birleşmenizi etkilemiş midir ? Ve ekleyelim hemen : Sizin şiiire karşı ilginizin, eğişikliğinizin evlilik öncesi ve sonrası ?

— Eşimin, evliliğimizden önce, sanatçı kişiliği beni ilgilendirmiş olabilir. Ancak evlenmemizde bunun etkisi ikinci dereceden olmuştur. O gün için tabii.. Sonradan değişti. Şiiri ve sanatı eskiye göre daha çok sevmeye başladım. Evlendikten sonra evde iyi bir kitaplık buldum. Okudukça, eşimin sanatçı kişiliğini yakından gördüm. Okul sıralarında sanata verilen önemin yetersizliğini de daha çok anladım böylece...

— Ozan Başcılar'ın şiirleri sizi ayrıca etkiler mi ? O'nun başarısına sizin de emeğiniz geçiyor mu, örneğin, çalışırken o'na yardımınız oluyor mu ?

— Yeni bir betik falan ?..

— Düşünüyorum. Bugünlerde karar ve receğim.

— Beğendiğiniz yerli ve yabancı sanatçılar ? Kimi adlar sayar mısınız ?

— Bir hayli çok. Adlar sayarak haksızlık etmek istemiyorum.

— Şiiri bir de siz tanımlar mısınız ?

— Şiirin kuralı olmadığı için tanımını yapmak olanaksız şey. Her tanım şiiire yaklaştığı kadar ona aykırı da düşebilir. Böyle de olsa bir tanım yapmamı istiyorsanız, derim ki: Şiir, yeni özlerin güzel söz biçimleriyle derinlikler ve boyutlar kazarak, gerçeğin düşünüyü yansıtmayı sanırdır...

— Elbette. O'na yardım etmek, bir bakıma benim ödevim de sayılır. O okurken ve çalışırken evde her türlü sessizliği sağlamak benim ayrıca hoşuma gider. Kimi zaman sevdiği bir plağı çalarım, hafiften... Hoşlanır...

Şiirlerinden etkilenip etkilenmediğimi soruyorsunuz. Etkilemez olur mu? Biten her şiirin ilk okuyucusu ve biraz da ilk eleştiricisi ben olurum. Böylece yaşantımızın ve günlük olayların o'nu nasıl etkilediğini karşılıklı görmüş olurum. Şiirin yaşantımıza etkisi de kaçınılmaz olur, ayrıca... Şiir konusunda sık sık tartışırız o'nunla... Yurdumuzdan uzakta bizi mutlu kılan etkilerden biri de şiirdir.

— Nasıl çalışır ? Yani şiir çalışmalarını nasıl bularsunuz ?

— İş dışında günün belli bir zamanını okumakla geçirir. Sonra birşeyler karaladığı olur. Kimi zaman yazdıklarını yırtıp çöp sepetine atar, kimi zaman bir yana koyar. Ertesi gün yeniden gözden geçirir. Bir şeyler ekler. Sonunda bunu ya korur ya da yırtar. Böylelikle bir şiir oluşur. Hemen yazıp tamamladığı da olur. Yazdıklarını bir dosyaya koyar; her hafta bir kere okur. İlk etkiden uzak, onları eleştirir. Tamamlanıp son biçimini alınca temize çekip dosyalar.

— Yakınmalarınız ? Beğendiğiniz yönleri ?

— İyi anlaşılır. Önemli bir sorunumuz ve yakınacak durumumuz olmaz. Seyfi gerçekten çok anlayışlı ve iyimser. Ara sıra kızdığı şeyler, çirkin politikacıların yeni oyunlarıdır. Türkiye'den gazeteler, dergiler gelir. Olumsuz şeylere ve politikacıların kimi durumlarına simirlerir. Beş on dakika sonra geçer o da..

İnsanseverliğini, sanata tutkusunu, açık yürekli oluşunu beğenirim...

MERHABA UZAK YURDUM!

Türkiye! Türkiye!
Merhaba uzak yurdum!
Kanımla kutsadım seni
Türkülerinle yoğurdum.

En yakacı ateşlerde pişirdim çilelere
Dövdüm en çetin örslerde.
Konya'da suyuna Selçuk havası verdim,
Göle yoğurt çaldım, tpe un serdim.
Fatih'le yürüdüm Yeditepe'de çoğul,
Sinan Sinan güldüm sana İstanbul.
Her gönül çağrısı duyduğum zaman,
Bir şafak lezzetidir kulaklarımda ezan,
Haksızlığa baş kaldırdım Bolu'da,
Hiçbir vakit boş çıkmadım doluda,
Sen yağmuru verdin, ben tohumu attım
İrmaklarına ve kıyılarına gözyaşı kattım
Halkımdan topladığım sesleri sundum sana
Biz seninle ekin ekin çoğaldık,
Ey bire bin veren başak, uğruna öldüğüm ana
Şimdi sende şafak vakti sular kan kırmızıdır.
Bozkırda dolu — dizgin Anadolu katarı
Bu dağ Erciyes dağı, bu çoban yıldızdır.

Biz ki ırmak boyunca o trendeyiz,
İki yanımdan solgun köyledir akan.
Geçmiş duyuyoruz gözler ufukta bir kor
Mevlana'yla katlanan gönlümüz
Bir ney gibi Konya'dan sesleniyor :

Demir çöğen, demir çark
Aşk oduyla yana geldim
Hiç sabrım kalmadı artık
İrmağında yuna geldim.

Rüzgârında yitip tozup
Siliverdim çizip yazıp
Binbir kere tövbe bozup
Mevlana'm ben sana geldim.

Türkiye! Türkiye!
Merhaba uzak yurdum!
Bütün kötülüklerden arıt bizi
Bilginin ve ışığın ellerinde
Bursa vaktinde açan Nilüfer gibi.

Bak Ağrı'nın karlarına dayalı anım,
Şimdi hem Dicle'deyim hem Sakarya'dayım
Van gölü yeşildir, Eğirdir gölü mavı
Gökte kus, suda balık söyler Yunus Emre'yi:

"Bir ben vardır bende benden içeri"
İçeri yolları aşık Yunus'um,
Fınar başlarında su deyu deyu
Gurbet ellerine düştük Yunus'um.

Sigaya çekiyor Molla Kasım ah!..
Geceğin içinde gizlidir sabah
Aşıklar oduyla —Elhamdülillah—
Çıldık, yana yana piştik Yunus'um!

Türkiye! Türkiye!
Merhaba uzak yurdum!
İçimizde ılık bir müjde bahar
Güneylerde geziyor, şimdi güneylerdeyiz
"Gavur dağlarında bir top gülüm var."
"Çukurova bayramlığını güydirmisti"
Ve bütün yönlerde bizi buluyor
Toros'lardan uçan kuşlar...

Seyfettin BAŞCILLAR

DÜŞÜNCELER DEĞİŞİMLER

İsmet Kemal Karadayı

Sevmek

İçten olmayan sevgi, gerçek de değildir. Böyle bir görüntü, sürekli hiçbir değer ve gereklilik taşımaz. Bir şey, bir konu, bir yaşantı ögesi, özyle, tümüyle sevilmişse orada "ölü doğmuş"luğun sözü de edilemez hiçbir zaman. Orada, "ölümsüzlük vardır artık...

İnsan'ın Doğa ile bashedisi, onu yenisi, "sevmek"le başlamıştır. Sevmek'te, derinlik, genişlik ve güzellik vardır. Kişiyi, yaratıcı ve yaşatıcı kılar sevgi.

Bencilliği, anlamsızlığı ve çıkarıcılığı en iyi, en çabuk yokeden eylem, sevmek ve bunu göstermektir.

Sevgi, insancıl ve özgür olmanın bas koşuludur. Ve sevmeyen, yaşamıyordur demektir.

İş'lerimizdeki başarıyı, dostluğu kuran, yapan neki, "sevmek" değil mi? O, bir bilinçlenme işlemidir aynı zamanda. Bitkiler ve hayvanlar da canlıdır ama onlarda "sevmek" yoktur.

Sevi, iki kişi arasında, damıtılmış sularla bir hoş olmaktır sevgi pınarından. Bireysel görünür, ne var ki "toplumsal" nitelik taşır o. Ve tözünde onun, "insanlık" taşır hep, insanlar yaşar.

Ak'lara Kara Çalmaklar

Bir bölüğüyle kokuşmuş kor-kutucuların kol saldığı kanı azalmış dünyamızda, "uyuyun yatın." diyenlere karşı, "artık uyanın,

kalkın!" diyenler elbette niteliksel çoğunlukta olacaklardır. Kor-kusuzluk direncinin, haklılıklardan, bilinçten, sağduyudan ve insana saygıdan aldığı değişmez güce bilediğini işe o yüreksiz ve töresiz kişiler hiçbir zaman bilememiş, ölçememişlerdir.

Durmayı ve ölüm'ü andıran çok uykulara, çoğu uyusukluklara karşı normal ve haklı bir aransız insanlık tarihinde olagelmıştır ve olacaktır. Kesin bir kendine gelisin, güçlü aşamalarla yönetilen geçiş dönemi oluşumları içinde bile, ayıklanması şart olmuş "sonuç"ları ve kaçınılmaz "dönüşüm"leri, bilimsel ve töresel etkilerle ortaya koyuşu az mutluluk değildir değildir ulus'lar, toplumlar için.. Öyle ise, gerçeğe uygun, yürüyen, sürüp giden yeni yeni katkılarla daha bir sağlamlık, bütünlük, daha bir varolup tamamlanma ve çağdaşlaşma kazanı elde etmeye bakalıyız.

Ülkeler için, insanca yaşayışlar ve önce ulusal kurtuluşları arayıp bulmak, ilk istek, ilk "ana hak"tır. Yerine getirilmeleri gerekli ve zorunlu olduğundan, "başkaldıran insan"lara, "bağımsızlık savaşı" verenlere "haksız" dememistir.

Halk içinde ayrıcalıklı bir çoğunluk ya da sömüren mutlu azınlık yaratmaya, yarattığı devri yaşatmaya çalışan oyuncular, yalnız çağlarına ve insanlık onuruna değil, kendi öz yaşantıları ve ulusallıklarına da aykırı düşmüş sa-

BÖYLE HAVALARDA

*Kıml kımlıdır toprağı tabanlarının
ve soluyorsam bu can dostu göğün altında
dindiğim kabaran göğsümdür yalnız*

*şimdi silâh yerine tuttuğum karanfil
ürkek o başıboş ve çılgunların bayramı
sevinçten dizlerim bükülür yaşıyorsam*

*dal uçlarında türküyüm serinlerde
ağacın doğanın kanından yemyeşil
sana tavşan olur yüreğim yaklaşıyorsam*

*deniz damlıyor ağzıma sarhoşum
biliyorsam eğer gövdemi dantel çakıllarda
uzay dirençli yavrular bakar yarınlardan*

*ve poyrazın yumruğı diz çöker sınırlarıma
dağların göğsünde vuran savaşları yüklenirim
ben işte böyle havalarda çoğalmışım yanılmıyorsam*

Kenan ERCAN

KÖŞEMDEN :

KAVGA, AMA NİÇİN ?

Mehmet Salihoglu

Soyut kavramların, güzellik, çirkinlik, incelik, kabalık, talihlik, sertlik gibi az çok somuta yakın olanları bile görecektir kişiden kişiye değişmektedir. Böyle olduğu içindir ki, insanlar, sürekli bir tartışma içinde yaşarlar. Benzer eğitimden, çevreden geçenlerin, az çok ortaklaşa bir kavramlar dünyası olduğu bilinmekle birlikte, onların, öylelerinin de ayrıntılarda olsun, birbirlerinden ayrıldığı sık sık görülen şeylerden değil midir?

Öyleyse tartışma kaçınılmazdır, olağandır. Görüş ayrılıkları ne denli doğal ise, olağan ise, tartışma da o denli olağandır. Olağan olmayan, doğal olmayan, tartışmaları düşünce ayrılıklarının ötesine taşımak, düşüncesiz, dürgümsüz bir çekişme, bir kavga çizgisine düşürmektir. Her düşünce ayrılıklarını, görüş ayrılıklarını sövme, küçültme, jurnal aracı yapmak, aydın kişilere yakışmayan ahlâk dışı bir davranıştır. Bu yurda kanıyla, canıyla, bütün varlığı ile bağlı nice dürüst, temiz, yurtsever insanlar, çirkefi üstlerine sıçratmamak için bugün ya susmak, ya da kulaklarını tıkamak gereğini duymaktadırlar.

Şirretliğin cür'eti, onları yıldırması mıdır? Sanmıyorum. Güneş balçukla sıvanır mı? Gelgelelim, kimseye bir şey kazandırmayacak olan itişmelere girmenin de, olumlu bir sonuç vermeyeceğini bildikleri için, susmayı, boş verip geçmeyi yeğ tutar, olumlu, yaratıcı çalışmalarla koyulurlar, tükenirler. Asalaklar, arsız sarmaşıklar gibi onların bahçe duvarlarına tırmansa da, onlar istiflerini bozmadan, ama acı acı gülererek, ötekileri seyrederek, sonra yine kitaplarına kapanırlar. Asalakların, köpekleşip havlamaları bile çoğu kez kullarını kıpırdatmaz. Dalar giderler çalışmalarına!

yılırlar. Doğru'yu bildikleri için "yanlış"ları yenen, yenmek isteyen kişilerdir asıl yurtseven... Ötekiler ise, bir yüce turmanışta, uygarlığın her yükselişinde, giderek "tükeniş"e yargılanmak zorundadırlar.

Hortlamak mı? Öyle bir imge, den, yalnız çocuklar, bir de kendine ve bilinen güveni olmayan eğitimciler korkar.

Karanlıkçı cin'lerin, ortalığı karıştırma düşlerini, aydınlıklar düzeltir, yener. Düzenlenmiş kara çamurlar, ak güneşlerde tutmaz; çabucak tükenir, biter.

Asılsız, gülünç, us dışı ve hoyrat bir davranışta haklılık ve güzellik aramak boşunadır. Bu nedendir ki, onlar, ya renksiz köstebekler, ya da sinai fareler gibi çalışırlar.

Ya şurda bekleyenler? Her insanın bir iyi yanı olabileceği düşüncesini ve onların hep iyi yanlarını arama eylemini bırakmıyacağım.

Niteliksel Seçme

Hem us dışına çıkmak, hem de ussal saplantılara kapılmaktır işleri karıştıran. Yaratıcı algının ötesinde kalmak da, oralarda saplanıp bocalamak da yanlışlar çünkü. Denemek, deneyleri araştırmak, bilmek ve yenilemek us ile olur. Çelişmeleri çözme bilinci ve

eğitimine us yoluyla ulaşırlar. Bilimsel'de ve insan gerçeği içinde gelişme çizgisel tarihçesinin yapımcısıdır o. Ya da en yeni, en gerekli amaçlara götürececek yöntemin vazgeçilmez aracı.

Öyle ise niteliksel seçim gücü vardır insan'da ve bu çok önemlidir.

Kim ki usunu eyleminden önce kullanmamış ya da eylemini nesnel us'a uygun kulmamışsa, biliniz başını taşlara vurur. Usu olmaz şeylere karışan kişinin ise başına olmadık şeyler üşüşür.

Us'dur seçim gücünü değerlendiren.

G ü n

Günlerden en çok, cumartesi ve pazarları severim. Belki bir alışkanlık, belki de birinin "dinleniş"e, ötekinin "iş"e başlangıç olması yapıyor bunu.

"Gün" deyince, son yıllarda neden "anneler günü" düşünülür en çok? İyi niyetli de olsa, çelişkili anneler günü. Oysa kimler alırsın yapar o gün, bilirim.

Ve ardından, gönlü kalmamış, "babalar günü"; babaocaklarında. (Annelerimiz için çok güzel sözler var; "baba malı tez tükenir" ya da "baba bilgisiyle adam olunmaz" gibi Türk atasözlerine karşı, bu kez bir Fransız ödeyişi vere-

Sonu 14. sayfa

SIKINTI

Şevket Yücel

Çağdaş Avusturya Edebiyatı ve KİTAPSEVERİN ÖYKÜSÜ

Arslan Kaynaradağ

ÇAĞDAŞ AVUSTURYA EDEBİYATI ANTOLOJİSİ
Burhan Arpad, Bozak Yayınları, 290 s. 15 TL.

İnsanoğlunu ağırlığı altında bırakan bunalım ve sıkıntıları zaman zaman düşünürüm. Çevremizde olup bitenleri dert edinmemek için ya iyice kör, ya da sağlam düşünceler yoluyla büyük aşamalara geçmiş biri olmak gerekir. Sıkıntının bir yarar sağlamayacağını, sinirleri yıpratacağını, bizi yaşama sevisinden yoksun koyacağını biliriz. Neylersiniz, bilmek yetmiyor. Bir bakıyoruz düşüvermişiz onun eline. İçimizde bir karanlık, sırtımıza kırbaçlar iniyor sanki. Bir parçacık gülüş bile kalmaz dudaklarımızda. Ne yapsak erinç duyamayız. Böyle anlarda yanımızdaki kişiler de uzaklaşır bizden. Daha önce sevdiğimizimizin hemen hiç birinden hoşlanmayız. Otursak olmaz, yürüsek olmaz, dermansız düşer bedenimiz. Hiç yoktan en yakın olan birini kırarız. Yaptığımız işler eksik kalır. Böyle anlarda düşüncelerimiz kısırdır, dünya dünya olmaktan çıkmıştır. Bu usanç verici havadan kurtulmak için çareler ararız. Kimimiz içkide buluruz bu avuntuyu, kimimiz uyuşturucu ilaçlarda. Ama hiç birisi olumlu bir sonuç vermez bunların. Etkileri geçicidir. Ardından yeni sıkıntıları getirirler. Kendimizi eleştiririz, doğru olmadığımızı anlarız yaptıklarımızın, Gene de yeniliriz kendi kendimize.

Zamanımız kişilerinin çoğu sinir hastası. Teknik yöndeki gelişmeler, geçim güçlükleri, bitip tükenmeyen tutkularımız yeni sıkıntılar oluşturuyor. Yol da giderken bile rahatsız değilsiniz. Bir yandan su gibi akıp giden arabaların çıkardığı gürültüler, öbür yandan havadaki pislikler, gaz kokuları, insanlar arasındaki içtenliğin azalması, çevreyi dolduran yoğun kalar balık... Kiminin göz kamaştırıcı arabaların dolaşması, en güzel evlerde oturmaları, kiminin evsizliği, yiyecek bir ekmeği bile bulabilmek için parça parça olmaları... Bütün bunlar kişilerde tinsel yönden çöküntüler yaratıyor. Daha nice sorunlar ekleniyor bunlara. Çek bakalım çekebilirsen. Kimi zaman, "Keşke bir çoban olsaydım" düşüncesi geçebilir kafamızdan. Ama bu yargı da yanlıştır. Önce şu gerçek var düşünülmesi gereken : Çobanın mutluluğu ne

dir ? Anamlı mıdır, geçerli midir? Buna rahatlıkla hayır diyebiliriz. Çünkü bilirsiniz o. Dünyaya, yöresine çözümleyici bir gözle bakmadığı için öyledir. Olup bitenleri düşünse, öyle mi olurdu? Bu düzeyde olamadığı içindir ki, anladığımız biçimde acı duymaz. Onun da kendine özgü acıları yok mudur? Nasıl olmaz. Olur olmasına ama, neylersiniz bu acılar olgunluğunu kazanmış kişilerininkine benzemez. Burada bir konu çıkıyor karşımıza : Sıkıntının anlamı... Anamlı, anlamsız sıkıntı olur mu diyeceksiniz. Olur ya, neden olmasın ? Bir kişi ulus ve yurt sorunlarını, düşünen bir beyinle dert edinişse kendine, biz onun sıkıntısına nasıl anlamsız diyebiliriz? Bir bakıma saygı duyulması gereken bir sıkıntıdır bu. Bayağılıktan, bencillikten kurtarmıştır kendini.

Bir öze dayanmıştır her şeyden önce. İçinde sevgiyle anlacak birikimler vardır. Düşünenlerin sıkıntıları kendi benlerini geçer, tüm insanları alır içine. Her kişinin erinç içinde yaşamaları diler böyleleri. Bekler ki insanlar iyileşir, kötüyü birbirinden ayırırlar. Açık söyleyeyim, benim de bu alanda iyi ve kötü yanlarım var. En kötü yanım şu : Karımla döğüşsem içkide ararım avuntuyu, Eve hiçbir şey almak istemez canım. Çalışma gücüm sarsılır, insanları içten selamlayamam. Cebimdeki parayı nasıl harcadığımı bilemem. Yüz yetmiş beş kuruşluk mum sigara alıyorum, tutar on lirahktan alırım. Bulduğum yerden dışarıya kaçarım. Sonra oralar da sıkar beni. Acılarımı çoğunlukla kitaplarla ututmak isterim. Ne yapsam a nutmam kendimi. Güçlü olmanın önemini ne kadar düşünürsem düşünüyem, hepsi boşa çıkar. Bunların yanına başka sıkıntılarım da eklenir. Toplum: bakarım, beş kuruş etmeyen kişiler takar onları peşlerine. Bin türlü yalanlarla kandırırlar. Benim amacım gerçekleri söylemek olur. Neylersiniz, az kişiler inanır buna. Böyle de olsa bir gün kendilerini aldatanları anlayacaklarına umut bağlarım. Gelgelelim, yaşarken görmek isterim bunu. Yıllar son

Sonu 14. sayfa

Öteden beri antolojileri sevmişimdir. Bilgiyle, bilinçle düzenlenmişlerse pek yararlı olurlar. Bir ülkedeki bir edebiyat türünün gelişmesi ya da belirli bir andaki durumu üzerine ışık tutarlar. Burhan Arpad'ın düzenlediği Avusturya Edebiyatı Antolojisi böyle bir kitap. Yararlanarak okudum onu, Avusturya edebiyatıyla ilgili dağınık ve yetersiz bilgilerim düzene girip çoğaldı.

Bugünkü Avusturya edebiyatında başlıca şu özellikleri buluyoruz : Freud etkisi, varoluşçu yanı ağır basan bir felsefe, savaktan ve nazizmden nefret ediş ve güçlü bir toplum eleştirisi. Çoğu, okuyucularımıza yabancı olmayan, Stefan Zweig, J. Roth, Max Brod, Rainer Maria Rilke, Frank Kafka, Ödon von Horvath, Vicki Baum... gibi Avusturyalı yazarlar, psikolojik, gerçekçi ve sosyal roman alanlarında özgün çalışmalar yapmışlar, dünya edebiyatını yeni çıgırlarına öncülük ederek büyük yeteneklerini göstermişlerdir.

Türk okuyucusu Avusturya edebiyatını daha çok, değerli çevirmen - yazar Burhan Arpad'ın kaleminden tanır. Bu edebiyat birçok roman ve öyküsünü, çeviri kokmayan güzel türkçesiyle o sunmuştur bizlere. 1940'ların Türkiye'sinde yaşayıp da Burhan Arpad'ın Horvath'dan çevirdiği Allahsız Gençlik adlı baş yapıtını okumayan var mıdır bilmem? O günlerde, faşizmi ustalıklı yeren Fontanara, Allahsız Gençlik gibi romanların iyi bir okuyucu çoğunluğunu oluşturmada büyük katkısı olmuştur.

Günümüzün Avusturya yazarları arasında nazilerden işkence ya da kötülük görmeyen yok gibidir. Bu nedenle onların, naziliği ve savaşın kötülüklerini bitmez tükenmez bir tema olarak işlemlerini doğal karşılamak gerekir. En gerçek üstü, en soyut yazılarda bile, toplumsal kötülüklerle böylesine bir başkaldırıya, öteki birçok ülkelerin edebiyatında bulamayız.

Çağdaş Avusturya Edebiyatı Antolojisi'nin büyi dolu bir sözümlü E. Kasper yazmış. Kitapta belli başlı yazarların kısa biyografileriyle, roman ya da öykülerden seçilmiş örnekler yer alıyor. Arthur Schnitzler (1892-1931) den, Pter Handke (1942) ye kadar çeşitli eğilimler taşıyan 21 yazarın yazılarını antolojide bir arada okuduğumuz zaman, dünya kültürüne büyük katkılarda bulunmuş bir ulusun edebiyatı bütün çizgileriyle ortaya çıkabiliyor. Ben burada sizlere, toplumumuzun çok güncel ve önemli konusuna değindiği için, Elias Canetti'nin kitapta yer alan Basireti Bağlananlar öyküsünden söz etmek istiyorum : Öykü bir sinoloji profesörünün öyküsü. Kitaplarına ve kitaplığına son derece bağlı olan bu profesör, onların başına bir felâket geleceğinden kuşkulandı. Ben burada sizlere, toplumumuzun çok güncel ve önemli konusuna değindiği için, Elias Canetti'nin kitapta yer alan Basireti Bağlananlar öyküsünden söz etmek istiyorum : Öykü bir sinoloji profesörünün öyküsü. Kitaplarına ve kitaplığına son derece bağlı olan bu profesör, onların başına bir felâket geleceğinden kuşkulandı. Bir gün evde kimse yokken, kitaplarının karşısına geçerek uzun bir söylev verir. Bu söylevi yalnız kitaplara verir zira ona göre kitaplardan daha canlı, kitaplardan daha anlayışlı hiçbir yaratık yoktur dünyada. Profesör söylevinde, İsa'dan 230 yıl önce Çin'de geçen bir olayı anlatır. Çinli bir başbakan ülkedeki bütün kitapların yakılmasını emretmiştir. Kitaplar yakılır, fakat bu bir suçtur, gelişen olaylar sonunda Çinli başbakan da cezasını bulur. O istediği kadar cezasını bulsun, profesörün içinde gitmeyen bir korku vardır, kitapları yücelten, onların yenilmez gücünü anlatan sözlerle bitirir söylevini ve içi rahatlar.

Şimdi 1972'deyiz. Çin'deki o olaydan bu yana 2000 yıldan çok bir zaman geçmiş. Kitap yakılan, kitaba kızılan çağlar artık geride kalmalı değil mi? Öyle ya UNESCO da içinde bulunduğumuz yıl Dünya Kitap Yılı ilan etti. "Herkes kitap" sloganı ortaya atıldı. Bir Kitap Yasası düzenlendi, Unesco'ya bağlı ülkeler bu yasayı ortaklaşa onayladılar. Dünya'nın her yerinde kitap bayramları, okuma şenlikleri yapılıyor. Eloğlu nasıl yapsak da kitabı daha çok yüceltsək, daha çok okutsak diye yollar arıyor. Biz ise ne yapıyoruz? Kitaba hızla yabancılaşan bir toplum oluyoruz. Kitapseverler korku içinde. Bu durumda, bir antolojinin simgesel gücüne sığınmaktan başka yol kalmıyor.

Evet, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen Avusturya Edebiyatından öğreneceğimiz çok şeyler var.

ÜLKEMİZDE ÇAĞDAŞ BALE

★

Nermin Başağa

Ülkemizin "çağdaş modern bale" ile pek az tanışıklığı var. Oysa, bu dans türü, tüm sanat dalları ile yakın ilişkili. Dolayısıyla da önemli, çağcıl, anlattıcı bir araç olmaktadır. Yıllar önce Jean Babiloe'nin "İcra ettiği ve Jean Cocteau ile Roland Petit'in çizdikleri koreografi ile "Le jeune homme et la mort" balesi önemli bir olay olmuştur. Daha sonraları Amerikan Ballet Tiyatrosu koreograf Agnes de Mille'nin Rodeo ve koreograf Eugen Loring'in "Billy the Kid" (her iki balenin müziği, Aaron Copland balelerini İstanbul'da temal etmişlerdi. Bu iki bale, modern dans öğelerini taşıyan ve amerikalı halkın yaşantısını yansıtan, eğitimi cowboy türülerinden esinlenmiş iki tipik örneklerdir. 1959 yılında San Francisco balesi de repertuarında, iki amerikalı konulu bale, yer almıştı. Koreograf Lew Christensen'in "Filling Station" ve "Jinx"; aynı zamanda George Balanchine'nin konusuz somut balesi "Cocerto Ba-

en güzel isyan

sonra ben kaldım gürlütüler içinde
içimdeki çocuk hiç yumrada gözlerini
ben nerdeyim siz kimsiniz gayri nerede
herşey kalmış göç kaçkını sararmış albümlerde
tutup çıkarırsam saklı gülümseyişini

görsem bir geceyarısı ay buğulanmıştır
sokaklar yalnızlığını yüklenmiş baştanbasa
ben kerem gibi yanımsındır sen orman gibi
yıllar sevdalı gibi için için yanımsındır
bu evrenin anlamı bu minnacık hayata

gör yine bilmem kaçınca İzmir fuarı'nın
niğdesinde ışıklar sancıyor buluyor
gökyüzünün göbeğinde milyar yıllık ay
ve yorgunluklarda tüten taşralı çocukların
dizlerinden bir eski aydın yalnut kanıyor

herşey geçti bir bölük turnaymış gibi geçti
karım oldu çocuğum kavgam ve yoksulluğum
düş bozunu bir yerde durur gibi yaşadım
içerimde her süre bir umman uğuldadı
geldim geldim bir umut sorgusuna tutuldum

yağmurlar başlayacak tükenmez biliyorum
hiç ummadığım günler incek yüreğime
bir bozkır ortasında çalınmış susuzluğa
bir ağaç gibi insancağın islanacağı
ve gerdeğe girer gibi sarılacağı
sokakların bir yağmur ardı çiplaklığına

çünkü yaşamak güzel üstü güzel yaşamak
yaşamak bir uğurda bir parça ölmek demek
savurmak yeşilini hüznün terkisinde rüzgâra
sevmek aşkı yenilişin mağrur uysallığına
gebe bir kadın sanatı çekiyor gibi sevmek
o hayatın ölüme en güzel isyanını

aydın yalnut

rocco"yu da izlemek mümkün olmuştur. 1962 yılında arı dans biçimin öncüsü Martha Graham Ankara'ya gelerek tam anlamda çağdaş akıcı bir özgürlük içinde, giysiler, ışık oyunları, sahne düzeni ve kendine özgü bir biçimde yaratılmış baleden "Secular Games", "Gece yolculuğu", "Memnu bahçe", "Melekler diyalogu" ve "Phaedra"yı sundu. Aynı yıl içinde Ankara Devlet Konservatuvarı'na konuk olarak gelen amerikalı koreograf Tood Bolender, öğrenciler için "The Still Point" müzik, Claude Debussy ve "Dünyanın yaratılışı" (müzik Darius Milhaud) balelerini sahneye koymuştu. Daha sonra, 1965'te Kenneth Mac Millan'ın "The Bourrow" (Kapandakiler) balesi ile Devlet Balesi ilk kez bu tür modern bir yapıyla karşımıza çıkmıştı. Ne yazık ki, o günden bu yana öyle bir atılım yinelenmedi. Oysa, tutucu sayılan Royal Ballet bile dünyanın gidişine ayak uydurarak modern balelere de yer vermekte; örneğin: Gen Tetley'in "Field Figures" (müzik, Stockhausen) 1972 nisanında ülkemize konuk olarak gelen çok özgün, tam anlamda çağdaş bir topluluk olan Ballet van Vlaanderen, Koreograf Jeanne Brabants'dan "Cantus Firmus" ve "Presto vivo et lento" ve koreograf Andree Leclair'in "Ritus Pagnus" ile "Prometheus"; bu baleler, hiç kuşkusuz klasik temeller üzerine dayanan çağcıl anlayışta ve her yönü ile en seçkin örneklerden sayılabilir.

Gerek Amerika'da, gerek Avrupa'da birçok modern çağdaş bale toplulukları kurulmuş. Hiç kuşkusuz en başarılıları Belçika'da Maurice Bejart'ın XX. Yüzyıl Balesi'dir. Amerika'da ise, bu tür, modern anlayışta sayısız topluluklar var. Jerome Robbins, (bizde, "West Side Story" ile tanınır) Gerald Arpno, Merce Cunningham, Jose Limon, Gen Tetley, Alvin Alley, Alvin Nicolas Arthur Mitchel ve daha bir çok genç koreograf çeşitli deneyler yaparak oyunlarını başarı ile sürdürmektedirler. Modern dans, çeşitli yönlerde ve usullarla çağcıl bir biçimde bale dünyasında önemli bir yer almaktadır. Klasik temellerden hareket edilerek neoklasik, caz — dance, Afro — amerika sosyal psikolojik, etnolojik, akrobasi, pantomim türleri, son olarak non-ballet, total tiyatro, mixed media akımları; özellikle ışık düzeni ve projeksiyon deneyleriyle yepyeni buluşlar getirilmekte.

Ve bizde Devlet Tiyatrosu yeni bir atılımla ilk gösterisini 1971 mevsiminde sunarak Modern Dans Topluluğunu kurmuş bulunmaktadır. Devlet Tiyatrosu bünyesindeki bu yeni genç topluluk, tiyatrosunun müzikallerinde dans etmekle birlikte, çağcıl deneysel danslar yaratarak oyunlarını başarı ile sürdürmektedirler. Seçkin dansör ve ilk Türk koreograf SAİT SÖKMEN'in yönetimindeki bu küçük topluluk, 7 erkek ve 6 kadın dansçıdan oluşuyor. 1942 yılında Afrika'da Fransız Gines'indeki Conakry kentinde dünyaya gelen Sait Gökmen, "dans etmek benim kanımda var" diyor. Sökmen'in klasik temel üzerine kurulmuş eğitimi ve sonradan İngiltere'de Contemporary School'daki çalışmaları ve geçen yaz Amerika'daki çağdaş dans topluluklarının çalışmalarını izledikten sonra daha güçlü ve kendi yaratıcı içgüdüleri ile yeni denemelere girişmesi olumlu bir raslantı. Sökmen'in ilk denemesi "CARK" balesi ilk kez 1969/70 mevsiminde Ankara Devlet Balesi tarafından oynandı. Bu ilk koreografik deneme, hiç kuşkusuz, olağan üatü bir başarıdır. "Cark", klasik temeller üzerine kurulu, aralarına koreograf kendine özgü devinimler katarak soyut türüne yakın bir yapıdır. Maurice Ravel'in yaylı sazlar dörtlüsünden esinlenerek çizdiği bu modern balenin müzikle denkleşen bir yorumu var. Çatışmalı bir karşılaşmayı, bir

YAKIYOR YILDIZLARINI TANRI

— Halim Uğurlu'ya —

Emerek bahıran tadında özsununu
Kırgın kara bir kus sesinden akan
Çalgın bir çöl giysisinden çıkıyor gıyblım
Sonsuz ağrılarla bir şahdamarın kaynağından
Ki var mıyım yok muyum dumanların anılsın
Uzaklığın ateşleri içindeyim

Alışamadım inanmıyorum hiç bir geceye
Ve yıldızları otlatan gök gizinin
O sallanarak geliveren şavkından
Gürleyen yüreğine doğanın insanlar için
Tınmıyorum körtopal aydınlığında
O sevgisiz düşlerle sulanmış çiçeğin

Doğrudur yitmişliği yaşadığımı
Toprak kokusu ekmek ve duygunun şarkısallığı
Üçüvermiş yan benzi göğün ve toprağın
Bir bıçak han yatmış ırmaklara çocuklara
Kan kusarak fırlaması gözleri toptundan
Ağlıyor yanık bir hüznü soluyarak uzaklardan
Vurmular güzelim erdem alından

Ey giden zamanı herkeslerin
Nice güzelliğin çağrısımdır masallardan
Çayır kuşları böcekler ve su yuvarlanmaları
Ey sığırtmac isikliklerindeki ateş
Tanrının kol gezdiği doruklardaki
Gecenin erkek çocuk gibi uysal sisler içinde
Kahraman ve çıplak uzandı
Dağlara taşlara bulutlara
Ağzında yaşamak değirmeninin ağır karanfilli

Artık bir hiç bile değildin
Dönülüyor hayatın sığağından yüzüğü
Kostukça doludığın kavrulmuş ormanlara
Kalmıyor diriliği ve gençliği barışın
Savaşın bir yanda yaşıyorlar
Sevişiyorlar bir yanda
Dudaklarından gebe kalarak yeni hayatlara

Öldüğümü ağır glystler içinde kim bilir
Kim bilir böcek ve aslan sesleriyle toprakta
İkel bir uygarlığın şarabını içerek
Kendimle bir sonsuz söyleşinin eşliğindeyim
Savasana ve sevişene ölüm yok bir yerde
Ve tanrı yakıyor yıldızlarını her gece gökte

Ömer AŞICI

yandan mavili dansçıların huzurlu uyumluluğu,
beri yandan kırmızı dansçıların baş kaldıracı
huzursuzluğu, gerilimli güreli bir dinamik
ile canlı bir biçimde sürdürülmekte. Modern
dans topluluğu için yaratıldığı: "Çift üç", (müzik, M. Davis) Bu kısa bale, biraz elektronik, biraz caz üslubundeki collage müziği ile çarpıcı. Başta koyu ışık içinde dansçıların salt bembeyaz ayakları ve birkaç noktada görünen devinimleri etkileyici. Kıpırdak, savruk ve gençliğin verdiği umursamazlığı anlattığı başarılı. "Kurban" ise müziksiz, sessiz bir bale. Koreograf Güngör Dilmen'in aynı adlı tiyatro oyunundan esinlenerek oluşturduğu Sait Sökmen; konu, kocasının bir ikinci kadınla evlenme geleneğine karşı direnen Türk köylü kadınının tragedyası. Tüm oyun, Türk motifleriyle dokunmuş, fakat, taklitten uzak. Kadının çaresizliği, direnişi dramatik bir biçimde anlatılmakta. Bazı ufak tefek eksikliklere karşın, bu genç topluluğun çalışmaları, olumlu yönden büyük bir eksikliği doldurmaktadır.

Sait Sökmen'in küçük topluluğu ile daha geniş imkânlarla büyük işler başaracağına inanıyoruz.

Dışarda Sanat Olayları

KANADA'dan

Engin AŞKIN

* Kanada'nın Toronto'dan yayın yapan özel TV istasyonlarından CTV, "Uygarlaşmamış Dünya" adlı belge dizisinde, "Küçük Asya" adlı, Türkiye'yle ilişkin bir film sundu. Türkiye'yi tarihsel ve toplumsal açıdan inceleyen programda, özellikle "Türk köylüsünün, feci bir yoksulluk içinde yaşadığına" değinildi. TV dökümanterinin Atatürk'ün giriştiği devrimsel eylemleri yorumlayan bölümde ise; "onu izleyen iktidarların, Türk devrimini yozlaştırdıkları" belirtildi.

* Ontario'nun 30 irili ir faklı kentinde başyatan, "Folk Şenlikleri", Kanada'yı yaratan çok ulusluklu özelliğine, yepyeni bir örnek oldu. Şenliğin geçtiği kentlerde, el sanatları ve resim sergileri yanı sıra, yerel sanatçıların sunduğu oyunlar, ilgiyle izlendi. Şenliklerin ana bölümü olan müzik şölenleri, "western", "Country" ve "Rock" türlerinde büyük ün yapmış Kuzey Amerikalı sanatçıların konserlerini kapsıyordu.

* ABD ve Kanada'da vizyona giren "Candidate - Aday" adlı Amerikan filmi, Günümüz Amerikan politikasının, bütün gizliliklerini, sosyolojik bir açıdan ele alıyor. Robert Redford adlı genç bir aktörün başrolü oynadığı film; "para, şantaj, yalan ve efsaneyle örülü, Amerikan seçim geleneğinin "ürkütücü bir belgesi olarak deyimlendi. Adayların, seçmene cazip gelmesi için uygulanan metotların, "Image Makers - Kimlik Yaratıcıları" öncülüğünde, nasıl geliştirildiğini yansıtan film, eleştirilenlerin övgüsünü kazandı.

* Toronto'nun sayısı 20 yi geçen ünlü resim galerileri, yeni sezonu ilgi çekici gösterilerle açtılar. Galerilerin büyük çoğunluğu, eserleri sunulan sanatçıların hazır bulunduğu açılış törenlerinde, konuyla ilgili açık oturumlar düzenledi. Genç ya da ünlü Kanadalı sanatçıların kapsadığı sonbahar sergilerini, Avrupa ve Amerika'nın tanınmış ressam ve yontu ustalarının sergileri izleyecek.

* Toronto kentindeki 50'yi aşkın Devlet Kitaplıkları, çok yoğun geçen yaz dönemini okuma kampanyasının ardından,

film, sergi, yazarlık eğitimi, Şiir eleştirilenliği, Kütüphanecilik, El Sanatları, Folklor dallarında, bütün kış mevsimini içine alan kurslar açacak. Tanınmış sanatçıların ve edebiyat adamlarının hocalık edeceği bütün kurslar, her yaşta kişiye, hiç bir koşul olmaksızın sunuluyor. Kursların bir başka özelliği de, parasız oluşu.

* York Üniversitesinde, "Devamlı Eğitim" adlı yeni halk eğitimi programı, Uzay Romancılığından, Kumarbazlık ve Büyü gibi konulara kadar yüze yakın özel kurslar düzenledi. İsteyen her kişinin girebildiği bu üniversite kursları, Kanadalılar arasında çok yaygın olan öğrenme tutkusunun en ilginç örneği. Kış mevsimiyle birlikte, yüzlerce konuyu kapsayan benzer nitelikli diğer kursları da, her yaşta, onbinlerce Kanadalı'nın izleyeceği sanılıyor.

* Royal Alexandra adlı sahnede sunulan "Roçilds" adlı müzikal, efsaneleşmiş olan Roçild ailesinin öyküsünü anlatıyor. Kanadalı genç oyuncuların oynadığı müzikal, Fransa'nın ünlü yahudi milyarderli Roçild'le, çevresinin gerçekçi bir portresi olarak nitelendi.

* Toronto yakınlarındaki sanat kenti Stratford'da 8. Kanada Ulusal Film Şenliğine çeşitli Dünya ulusu katıldı. Hindistan adına katılan yarışma filmlerinden Day And Night In The Forest adlı film, sanatserverleri adeta büyüledi. Ünlü Hind yönetmeni Satyajit Ray'e ait olan bu eser yanı sıra, ünlü Japon yönetmen Kurosawa'nın Dodeska Yen adlı filmi de, hayranlık topladı. Diğer ilginç filmler arasında, Charlton Heston'un başrolü oynadığı "Antony and Cleopatra", Orson Welles'in çevirdiği Belçika filmi "Malpertuis" ve Polonya filmi The Polar Bear var... Katılan yarışmacı uluslar şunlar: Kanada, ABD, Rusya, İngiltere, Japonya, Belçika, Japonya, Hindistan, Polonya, İtalya ve İsrail.

Yeni Kastamonu
SANAT Dergisi
Yıllık Abone : 10 TL.
Siyami Özel
P. K. 29 Kastamonu

Gözlerim

Gözlerim kuşlar gibi dalların üzerinde
Gözlerim, kış günleri bacalardan tüten duman
Gözlerim bahar benim... Rüzgâr... Yağmur
Evren denen bu boşluğa bıkmadan, usanmadan
Yıllar yılı kör gibi bakar durur.

Gözlerim bazan deniz, bazan bir dağ başıdır
Gömülür hep zamanla kendi yalnızlığına
Ve tükenmez umuttur aklarında yaşamak
Her gün daha çoğalan bin bir derdi, kederi
Kambur bir hamal gibi, görevidir taşımak.

Gözlerim bir bahçedir, tükenmez hiç baharı
İçinde koşar durur insanlar uygarlığa
Aşar durur askerler sınırları katar katar
Ve barış türkülerinin ardında uzun uzun
Hep kanlı savaşlar yatar.

"Gözlerim bazan bir geysanın gözlerindedir" diyor şair
Bense, bütün geysalar benim gözlerimde diyorum
Oysa bıcağların bilenmesi var aşklara Fujiyama'da
Hele yüreklerin bilenmesi var güm güm
Kl, çağlar sürecektir Hiroşima'da.

Gözlerim bir şarkıdır, Ganjın kıyılarında
Venedik'te gondoldur eğer ki istemişsem
Bir orman düşünmüşsem, gözlerim aç bir kurttur
Bir savaş düşünmüşsem, kurşundur gözlerim Vietnam'da
Biafra'da baruttur.

Siz sevmeyi bilmezsiniz benim gözlerim kadar
Sokaklarda yağmurlu şarkılar söylemediniz
İçiniz titremedi acılara alkış tutarken
Ve gününüzü gün ettiniz, bir ömür boyu
İnsanlığa hizmet etmek varken.

Yüksel YAZICI

YUGOSLAVYA'dan

İskender MUZBEG

STRUGA ŞİİR GÖSTERİSİ

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da, Makedonya Cumhuriyeti'nin en güzel kentlerinden Ohri-Struga'da II. Geleneksel Şiir Akşamları şenliği düzenlendi. Şenlik'te dünya, Avrupa ve Yugoslav ozanları yanı sıra, Yugoslav Türk ozanları da hazır bulundular. Türk ozanlarından Necati Zekeriyâ, Şükrü Ramo, Nusret Dişo Ülkü, İskender Muzbeg ve bu yazının yazarı katıldılar.

Şenlikte dağıtılan en büyük ödül ALTIN ÇELENK'i bu yıl Şili ozanı Nobelci Pablo Neruda kazandı. Ödülü almaya ve şiir gecesinde kendisine sunulacak derlemeyi dinlemeye, rahatsızlığı yüzünden gelemedi Pablo Neruda.

Dünyaca tanınan bu şenlik'e bu yıl Türkiye'den Melih Cevdet Anday, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Tahsin Saraç ve Metin Eloğlu davet edildiler. Nedir ki, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da Türkiye'den hiçbir ozan gelip katılmadılar.

olan-biten

Geçen ay içinde iki büyük değerimizi Ulvi Cemal Erkin ile Bakı Süha Edipoğlu'yu yitirdik. Güney adına ailelerine ve yakınlarına başsağlıkları dileriz.

* Türk Dil Kurumu'nun yazın ve bilim ödülleri sonuçları belli oldu : Metin Eloğlu DİZİN, adlı kitabıyla şiir, Adnan Özyalçın YAGMA adlı kitabıyla öykü, Haldun Taner SERSEM KOÇANIN KURNAZ KARISI adlı oyunuyla tiyatro, KONUK KIZ, adlı kitabıyla Bertan Onaran çeviri ödülünü aldılar. Bilim dalındaki yapıtlar ile deneme, eleştiri, gezi ve roman türlerine - gerekli oy sağlanmadığı için - ödül verilmedi.

* Metin Eloğlu, Yarımca Belediye Başkanı'nın çağrısı üzerine, Taksim Galerisi'ndeki sergisini 18 ekimde Yarımca'da yitirecektir.

* Ara Güler'in Fotoğraf Sergisini Tepebaşı'nda Amerikan Kültür Merkezi'nde, 11 Kasım tarihine kadar izlemek mümkün olacak.

6'ncı yılımıza "merhaba" derken, eli-
nizdeki 61'nci sayımızın "provalarını a-
larak güney yoyculuğuna çıktığımda;
gezilerimde uğrak yaptığım ülkemin
kimi kentlerinde — o yörenin havasını
da yansıtarak — GÜNEY'in "mizanpaj"
ını tümleyip basımevine postalamının
olanağını düşünüyordum.

4'üncü ALTIN KOZA'nın açılış "kok-
teyl"i ve geceki müzik şenliğine katıldır-
ğında ise, ayların birikimi yorgunluğu
mun birden dindiğini hissediyordum.
Tuhaf bir mutluluk içindeydim sanki...

Ama ertesi gün, derginin hazırlığına
başladığımda, şiir provalarının çıkma-
dığını, basımevinde unutulmuş olduğu-
nu anladım. Güney'i şiirsiz tümleyip
postalamak olanaksızdı. İvedi telgraf ve
telefon konuşmalarının, bu sayımın geç-
çıkmasını engelleyemeyeceği anlaşılır-
yordu.

Böylece, ALTIN KOZA'da sıkıntılı

GÜNEY'den SİZLERE

★

Atıf Özbilen

günler geçirirken, değerli şair ve ressam
arkadaşımız METİN ELOĞLU'nun, GÜ-
NEY YAYINLARI arasında çıkan Dİ-
ZİN adlı şiir kitabıyla TDK ŞİİR ÖDÜ-
LÜ'nü aldığını öğrendim. Bu, bence
beklenen bir sonuçtu. Ancak, bırakalım
GÜNEY'i ve yayınlardan ötekileri;
eleştirmenlerimizden hemen tümünün

bugüne dek DİZİN ile ASIM BEZİRCİ'
nin — yine yayınlarmız arasında çı-
kan — ELOĞLU — İNCELEME / AN-
TOLOJİ'sinden sözetmeyişleri tuhaf de-
ğil miydi? Ben yine de, bundan böyle
tutumlarının değişeceğini sanmıyorum.
önemsemiyorum da...

ALTIN KOZA'ya gelince; şu satırla-
rı yazarken jüri'nin ne hikmetse 360
derece yön değiştirip Yılmaz Güney'in
büyük başarısını siliverişini yenile öğ-
rendim ve şaşıp kaldım. "olamaz böyle
şey!" diyeyim geliyor ama, neden ola-
masın? Ülkemizde olmayacak şey var-
mı? Ne ki, bu, hepsini bastıracaktı;
basın ve sanat çevresinde "skandal" ve
hatta "kepezelik" olarak yorumlanacak-
mış, kime ne...

Ama biz bu konuya, tüm ayrıntıları-
la döneceğiz önümüzdeki kısım sayımız
da.

Güney'den selâmlar, saygılar...

SIKINTI

11. sayfadan

rası beklediğimi göremeyince
sarsıntılar başlar beynimde. Bir
de bakarım toplumda hüküm
sürenler gene yalancılardır. U-
lusun geleceği için çırpınanlar
bu gibilerin yanında birer düş-
man durumuna düşerler. Sen
tutar ezilenleri kurtarmak ister-
sin, onlar çoğunlukla anlamaz-
bundan. Ağasına, beyine bağ-
lanırlar da sana bağlanmazlar.
Bu kez girersin içlerine, kar-
deşçe, dostça olur davranışla-
rın. Aydınlatmak için neler çe-
kersin. "Haklısın, doğrusun,
yerinde konuşuyorsun", derler.
Derler ya gene de bildiklerin-
den şaşmazlar. Bir bakarsın se-
çimler olur. Önceki acı sonuç-
lar bir türlü değişmez. Yıllar,
yıllar, yıllar... Sonra ölüme
yaklaşma, görmeden gitme kuş-
kusu...

Sıkıntılar yalnız bunlar mı-
dır ki? Hangisini sayasın. Her
yerde tuzaklar. Ayağını atsan
tutulacaksın. Çalışmanın kar-
şılığını alamazsın, Yamalı, yok-
sul birini görürsün, gözlerin
dolar. Biri çökellik ekme yer-
ken öbürü bir gecede on binleri
harcar, eğlenceler, şenlikler i-
çinde geçirir günlerini. Kendi
rahatı adına milyonların çıkarı-
nı kurşunlamaktan hiç çekin-
mez.

Bir sıkıntı sözüyle nerelere
gittim. Atlamak istemedim bu
gerçekleri. Oysa sıkıntıyla bit-
miyor işler. Bu yaprıcağı duygu-
ya kapılmamak gerekiyor. Bu-
rada önemle şunu söylemeli-
yim : Beyinsel gücüyle sıkın-
tıyı olumlu açıdan toplum ya-
rarına kullanan, bu duruma
düşükçe kendilerini keskinle-

yenler az önceki yargının di-
şında kalır. Bu düzeye gelmiş
olanlar sıkıntı birikimleriyle
yenilik ve devrimleri getiren a-
tımlara girerler. Umutsuz-
luk, tedirginlik içinde uyusup
kalmazlar. İşte sıkıntının önem-
li sayılacak, saygı duyulacak
yanı budur. Görüş zenginliğine
erişmemişlerin sıkıntısı hem
kendilerine, hem de başkalarına
zararlıdır. Olsa olsa özyeni tük-
etirler böyleleri. Sanki her
şey sona ermiş gibi acılar için-
de düşünürler.

En iyisi, sıkıntıları yenmeye
çalışmak. Onlar, biz çekindikçe
üstümüze gelirler. Kimi kez
bilinçaltından geldiklerini gö-
rürüz sıkıntılarının. Nedenlerini
bir türlü çözemeyiz. Ya çocuk-
luğumuza, ya da gençliğimize
dayanır kökü. Bakarız ki, bir-
denbire değişir davranışlarımız.
Gökyüzü kararır, sevinçler yit-
er. Umutsuzluklar sarar ben-
liğimizi. Kendimize yabancı
biri oluruz. Ne olursa olsun, a-
tabilmeliyiz bunları bir yana.
Oysa, böyle demek dile kolay.
Kaç kişi başarılıdır bu alanda?
İşin kötülüğünü bilmek de yet-
miyor. Bu bir eğitim konusu ön-
celikle. Temeli, aileye ve çevre-
ye dayanır.

Evet, düne göre daha büyük
bir bunalım çağındayız. İnsanlar-
ın makineler arasında kalma-
maları, bir yandan kolaylıkları
oluştururken öbür yandan sı-
kıntıları çoğaltıyor. Hangi ki-
şiyle konuşsanız sinirleri has-
ta. Ancak tekniğin doğayı boz-
madığı yerlerde rahatlayabili-
yor kişiler. Gel gör ki, oralar-
da da başka sıkıntılar çıkıyor
ortaya. İnsanoğlu hiçbir za-
man kurtaramayacaktır bun-
dan kendini. Hepsini değilse bile

DÜŞÜNCELER DEĞİŞİMLER

10. sayfadan

lim : "Babalar, doğa'nın yarattığı
bankerlerdir".)

Anayasa da, Devlet baba da tüm
ve tam içindir ;öyle oluyorsa va-
rım.

Hemen her gün şunu söylüyo-
rum kendime : Analar, babalar,
ancak bir bütün içinde, insanlık
ve yurtdaşlık hakları verildiği za-
man yaşayacaklar. Onlar, "ana - ba-
ba günü" dönemlerinde bile aldan-
mayacak, şaşırılmayacaklar.

Dönüşüm

Bir "soruşturma"ya verdiğim
yanıtta da kendimce belirtmeye
çalışmışım. Gerek 1961 Anayasa-
sı ve onun gerçek Atatürk çizgisi-
ne getirdikleri, gerekse son çağ bi-
limsel araştırmaları, teknolojiye
ve oradan toplumsal yeni kaynaş-
malara eğilim, hatta yer yer ulu-
sal - evrensel çekirdekler ve çal-
ıkuçluklara varış aşamaları olsun,
çyitimsel bir kuralla, düşünce,
sanat ve eylem alanlarını da içine
alarak yepyeni oluşumlara, dönü-
şümlere uğratmıştır. Bu, tarihsel
gelişimden, insanca değişimlerden
kaçamama yansıması ya da yansı-
sıdır.

Bu yeni bakış ve istek büyüyor.

çoğunlukla sıkıntılar sevincin
kapsıdır. Bize düşen görev
düşüncelerimizdeki anahtarları
iyi kullanarak bu kapıları aç-
bilmektir. Yaşamak için yapıl-
ması gereken budur. Değil mi
ki düşünmüyoruz; o halde sevinç-
lerimizizin yanında sıkıntılarımı-
zın olması doğal bir sorundur.
Bakışlarımızı doğaya çevirirsek
orada da görürüz bunları...

geliyor. Dağınıklardan ve ilk e-
lestiri duraksamalarından tümer
kurtulup tümden "ortalama halk
düşüncesi"ne, bilinçli "halk beğen-
ni"ne, halkın yetiskin görgüsü
ve tastamam umudu içine oldukça
bol rastlama dönemleri bulunsu
da, tutucu, gerici davranışların, o
bilinen koşullanmışlıklar ve sürüp
giden koşullamaların, dönüşüm a-
lanlarını zaman zaman "darboğaz"
lara ve korkulu "politik" uygula-
malara ittikleri de acı bir gerçektir.

Aslında, çıkarıcı salt politikanın
kusturilmiş dönemeçleri ya da yan-
lışlıklarıdır, geçiş dönemleri için-
de düşünceyi, sanatı, eylemi tam
özgür kılmayan, İğreti baslıklarla
korku çuğu, kuskulu çuğu, öykü ve
özenti çağı geçince, ulusal, top-
lumsal kaynaklardan taşıy gelen
evrensel, insanca ürünler elbette
tutulacak ve tanınacaktır. Şimdi
biz, derin ve büyük akan bir nehir
gibi, böyle bir arınma ve ken-
dine gelmenin, güvenle ve göre-
rek bekleyişi, yılmadan işleyiş
çindedir. Denizdeysekar karalar, ka-
radayak denizler bizim olacak.

Not

Devrime, yasaya, uygarlık dün-
yasına uymak istemiyen gevşek
ve saygısız ilgililerin işidir su, 1906
larda dağıtılmış bazı soyadları.
Mahkeme dosyaları, halkınım te-
mizlemeye çalıştığı "Armut"lar,
"Keçi"ler, "Sabun"lar, "Şükür"ler,
"Yoksul"lar ve "Aldanır"larla do-
lu.

Gereksinmelerimin kolaylıkla kar-
sılanışı yalnızlığını artırır be-
nim. Yalnızlığım, yine de umut
yüküldür.

Deneylerden ders alma savsa-
maları olmamalıdır. Oyle savun-
malar da vardır ki, nice saldırıdan
daha güçlü, daha öldürücüdür.

BİZE GELEN KİTAPLAR :

ÇIKINIMDA ANADOLU
ARIF COŞKUN
ŞİRLER — 7,5 TL.
YEDİTEPE YAYINLARI : 203

YENİ EYLÜLLER
NAZMI AKIMAN
ŞİRLER — 5 TL.
YEDİTEPE YAYINLARI : 205

GÜLISTAN
YUSUF KAPLAN DAĞAŞAR
ŞİRLER — 7,5 TL.
(P.K.67 Zonguldak)

OBEAH (Kara Büyü)
NAHİT ÖVÜNÇ
ŞİRLER — 4 TL.

KEDER GALERİSİ
NAHİT ÖVÜNÇ
ŞİRLER — 15 TL.
Yeniğün So. 14/1, Kuzguncuk/Ist.

NASIL YAPMALI
N.G. CERNİŞEVSKI
Cev. GÜNEŞ BOZKAYA
YAR YAYINLARI
ROMAN DİZİSİ — 15 TL.

*****

yeditepe

Sanatseverin
elden düşürmediği
dergidir.

Fiatsı 250 kuruştur. Yıllık abonesi 30, öğretmen ve öğrencilere 25, yabancı ülkelere 60 liradır.

Aboneler, Yeditepe yayını kitapları %20 indirimle alırlar.

İsteyenlere parasız örnek sayı gönderilir.

POSTA KUTUSU 77 — İSTANBUL

*****

TEKEL

**TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR**

ANKARA VİSKİSİ SİZE
BAŞKA BİR VİSKİYİ
ARATMIYACAKTIR

Bastır : 00979

Güney : 46

TÜRKİYE GARANTI BANKASI A.Ş.

KURULUŞU : 1946

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
80.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 182 ŞUBE
TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYE VE
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney : 47

damlıya damlıya göle dolu

Güney : 48

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

MUSTAFA NİYAZI'nin ÖYKÜCÜLÜĞÜ

7. sayfadan

Yunus bu yabancılaşmayı şöyle dillendirir : "Hiç memuriyetliğe benzer mi iççik? Devlet kapısından ekmeğe yiyecek, Hükümet yansa, kılında eşinir, uyuma hey Dalerikli!" (17) Ne ki, Pazar Ekmeği'nin bütününde göze çarpan geniş zaman aralıkları yüzünden derinleşemiyor soluk kazanamıyor bu öykü. Eriyip gidiyor arada.

★

Pazar Ekmeği'nde göze çarpan bir eksiklik de, yazarın yaşamı kendi akışı içerisinde değil de, bir olayın çevresinde verme eğiliminde olması. Kuşkusuz ki, bir sanat olayının doğmasında ilk etken anlatılacak bir "şey" in varlığıdır. O şey "ben" olabildiği gibi "benin dışındaki varlıklar" da olabilir. Önemli olan sanat olayının nesnel maddesinin şu ya da bu olması değil, bunun doğal bir biçimde ve kendi gelişimi içerisinde verilmesidir. Bu yapılmadığı takdirde anlatılan şey inandırıcılıktan yoksun olur. Bu açıdan "olay öyküleri" çok yerde öykünün dışında kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çünkü belli bir olay çevresinde dönen ilişkiler içerisinde insanı verme eğiliminde olan bir yazar, her an için zorlanımlara kayabilir. Bu da öykünün haslığına karşı işler. Bu tehlikeyi açık bir biçimde Mustafa Niyazi'nin bu ilk öykü kitabında gözlediyoruz. Yazar çok yerde olay yaratma tutkusuna yediriyor öyküsünü. Sanki insanı yaşamının doğallığı içerisinde ele alıp da anlatsa, öykücülüğün sınırları dışına düşecekmiş gibi bir kaygıyla hareket ediyor hep.

★

İkinci öykü kitabı "Mavi Bluzlu Kadın" da daha çok "tek" in çetnli koşullardaki durumunu anlatır Mustafa Niyazi. Ele aldığı tek "yalnızlık" tan hoşlanmaz. "Benim canım çabuk sıkılır, hep sıkılırım." (Ağlayan Kız / 29) der bir bar kadınının ağzından. Bir başka öyküsünde ise yalnızlığa karşı baskınlığını şöylece dillendirir : "(...) yalnızlık Tanrıyı yaradır." (Altında Zarife/13) Ne ki yalnızlıktan neden hoşlanmadığını vermez okura. Düşüncesiyle yaşam biçimi arasındaki çelişkiyi kaynaqlanan bir aydın yalnızlığı mıdır bu? Yoksa Tosuner'in öykülerinde ifadesini bulan, topluma yabancılaşmak zorunda kalmaktan ileri gelen bir yalnızlık mıdır? Yaşamaz bunu açıklamaya hiç. Sait Faik'te olduğu gibi, düşsel gerçekliklerden ve hüznü halvalarda dolamaktan zevk alan

bir hali vardır kahramanlarının. Bu açıdan genel olarak Sait Faik çizgisindedir bu yapıt. Öyleyken Pazar Ekmeği'nde olduğu gibi bu yapıtta da Orhan Kemal doğrultusunda yer alan öykülere de rastlamaz değiliz. O da önce Orhan Kemal'de sonra da Tarık Dursun K.'da gözlediğimiz "iyi insan" mitini, kötü yola düşmüş de olsa her insanın bir yerlerinde saklı bir iyi yanını bulduğunu ister. "Ağlayan Kız" da bir bar kadını şöyle düşünür : "Şampanya açtıran tonla kavalıem var. Hele bir genel müdür yardımcısı var ki, aylığını bizim pavyona yatırır. Kimi bu adamın yüzlerini görmediğim çocuk çocuğunu düşünür, içinde bir acıma duyarım onlara karşı." (29). Yine de yapıtta ağır basan hava Sait Faik havasıdır. Sait Faik'in sorunlara bakış açısının yanı sıra, onun kişi seçiminin izlerini bile gözleyebiliriz Mavi Bluzlu Kadın'da. O da Sait Faik gibi, sorunların nedenlerine eğilerek değil de onların ben üzerindeki etkilerini anlatıyor. Ve kişilerinin büyük bir kısmı da tipik Sait Faik de olduğu gibi, yabancı : Barbet, Madam Takohi, Emilyanos, Despina, Yamen, Papaz Hristamos, vs.

★

"Doğduğum günden beri denizle boğuşuyorum. Yaşamak, boğuşmaktan başka ne?" (Mavi Bluzlu Kadın/9) der Emilyanos'un ağzından M. Niyazi. Yaşam anlayışını dillendirir böylece. Ne ki, öykülerinde yaşamın bu yönüne eğilmez hiç. Çocukluk duygusallıkla yüklü, az biraz felsefi konuşmalarla "erdem arayışlığı", dahası erdem açısından insanlığın yargılamasını yapmaya girişir. Bu nedenle Eski Yunan Düşüncesine, İncil'e, Kölelik Rejiminin belirlediği olan "efendinin mutlak egemenliği" nin güfönlüğüne uzanır. Ama insanı emeğinden soyutlayarak ele aldığından, "emeğiyle birlikte köle olan insan" la, sadece "emeği köle olan insan" arasındaki benzerliği göremez. Bu sakatlıktan güç alan objektifiyle Anadolu'ya yönelindiğinde ancak halden kopmuş bir aydının yürek acısını dile getirebiliyor. Çıplak ayaklarıyla yanık bir sigara üzerine basınca haykırarak süzlenen bir çobanın kente gelişini dinledikten sonra öyküsünü şu cümleyle düğümler yazar : "O günden beri, yalnızlık çocuklar dolaşan sokaklarda, ne zaman yere atılmış yanık bir sigara görsem, topuğumla ezmeden geçemiyorum." (Yanık Sigara/35) İşin bir yanı bu. Bir de yazarın, kendi düşüncelerini belirtmekte bir araç olarak gördüğü kişilere yüklediği

bilincin onların sosyoekonomik gerçeklikleriyle bağlanmaması söz konusu edilebilir. Bazı öykülerinde kişilerini öyle bir konuşturuyor ki, insanın yükek öğrenim yapmış birisi konuşuyor galiba diyesi geliyor. (Deniz Kızı'ndaki Panalapa ve Mavi Bluzlu Kadın'daki Emilyanos'un konuşmaları örnek olarak gösterilebilir buna.) Oysa sosyoekonomik gerçeklikle bilinc arasında kopmaz bir bağ vardır. İnandırıcı olmakta bu baği dikkatlice değerlendirmek de etkindir. Bu sözlerimde, şive ayrıntılarının öyküye bolca sokulmasından yanayım, demek istemiyorum. Beni düşündürten konuşan kişinin söyleyişinden çok söylediği şeyler, konuşmasının nicel yanından çok nitel yanındır. Mustafa Niyazi bunu yapmadığı için tekdüze tipler çizmiş, adları farklı isimleri aynı kişiler yaratmıştır. Bu da öykücülüğü için bir eksiklik. Dahası bir güçsüzlük.

★

Mustafa Niyazi'nin öykülerinde kullandığı yöntemi, eleştirel - devingen - gerçeklikten çok, nesnel arası ilişkileri romantik bir biçimde yansıtan tavsirci - gözlemci - gerçekçilik anlayışından kaynaklanır. O toplumsal bünyeden kaynaklanan sorunların köklerine inmekten çok, bunların (yukarıda da belirttiğim gibi) ben üzerindeki etkilerini araştırır, anlatır. Sözeğlimi "Mavi Bluzlu Kadın" bu soy bir öyküdür. Bir balıkçı kızı olan Despina anlaşılabilir mavi bluz tutkusu uğruna sokak kadını olduğunu öğrendikten sonra Despina'nın babasına şunları söylediğini tasarılar yazar : "Şaraba verecek para buldun da, kızına mavi buluz almadın, değil mi bunak herif? diye bağırmanın gibi içim rahatladı." (9) Söyle sürdürür var sayımını sonra : "Sen Despina, dedi mavi bluz uğruna orospu olacak kadar aşağı bir yaradılıştan imişsin demek?" (11) Mustafa Niyazi'nin bakış açısı, işte sosyal bir olay karşısında bu tavrı aldırır ona!

Mustafa Niyazi'de göze çarpan bir diğer biçimsel eksiklik de onun diatan karşıp olayların akışını yönlendirmesidir. İkide bir öykünün akışına karşın yazar, çocukluk duygusal bir temelden kaynaklanan konuşmalarla öykünün akışını değiştiriyor, yaratır gibi olduğu gerilimi hıçleştiriyor. Bu sözlerimde yazarın görüşleri önemazdır, demek istemem. Kuşkusuz bir sanat olayı kadar, onun yaratıcısının görüşleri de önemlidir. Ne ki, okurun sağduyusuna, anlayışına da

saygı göstermek koşuluyla. Oysa Mustafa Niyazi, bunu hiç dikkate almadan açıklamalara girişiyor, — biraz kaba kaçarak ya, yine de söyleyelim — hakkın kesiyor. Bu da onun anlatım biçiminin artık çok gerilerde, ta Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarında kaldığına imliyor bize.

Son bir eleştirilecek nokta Mustafa Niyazi'nin dil tutumudur. Gerçekten önemi vermiyor dile nedense Mustafa Niyazi. Hatta bu açıdan iççiliği yokmuş gibi bir izlenim bırakıyor insanın üstünde. Onda ki anlatım bozuklukları, anlatım yetersizlikleri konuşturduğu kişilerin kişiliklerine uygun konuşmalarında değil, olayın gelişimini sergilediği kendi sözlerinde belirginleşiyor, göze batıyor. Yoksa birinci saktaki gibi, kişilerinin konuşmalarında ortaya çıksa böylesi bir anlatım yetersizliği ya da bozukluğu bunu hoş karşılayabiliriz. Tıptı Sarayan'ın yapıtlarında, olayların çocuk ağzından verildiği kesitlerdeki di bozukluklarında olduğu gibi. Ne ki, aksaklığın daha çok ikinci saktaki belirttiğimiz gibi kendi anlatımında ortaya çıkması yazarın doğruyuyor. Bir iki örnek verip geçelim : "Burası, insanın benliğini kadehlerinde yitirğine içlendiği, sarhoş olmak için kafa tütülenen herhangi bir balıkçı meyhanesidir." (5) ve "Gölelerini önündeki yarım şarap fısesine dikmiş, düşünen sarhoş yüzlerinde, tıraştan sonraki ustura yanmasına benzer bir kızartı görürler." (5) cümlelerindeki ögesel karışıklıkla aşağıdaki cümlede yer alan "uyal bir terslik" nitelemesinin "ona mı" yoksa "yüzüne mi" ait olduğunu anlamamama ilk göze çarpan anlatım yetersizliklerindedir. "Başımı çevirir çevirmez, uysal bir tersliği olan, onun sarhoş yüzünü gördüm." (6) Bir de şu cümleye kulak verelim : "Fırıncı Hacı Serif'in ekmeğine, dişi genç kız göğüslerinden madam Varvara'nın yihadığı kedisiymiş bekâr çamasılarına kadar her şeye sinmişti balık kokusu." (6-7) Bu cümledeki göğüsler kime ait acaba ?

★

Diyeceğim, kendisine özgü bir evreni kuramadığından belli bir yatakta gelişiyor Mustafa Niyazi'nin öyküleri. Bir bakıyorsunuz Sait Faik karşısında, bir bakıyorsunuz Orhan Kemal. Kitaplardan aldığı esinleri yaşamıyla karıştırıp yeni bireşimlerde yaşamamış bir öykücü, kasacası Mustafa Niyazi. Bu açıdan düşünülduğünde günümüz türk öyküsünün değerleri içerisinde pek önemli bir yer tutmuyor onun öyküleri.

güney güney güney güney güney güney güney güney güney güney

GÜNEYİ SEVİYORSANIZ ABONE OLUNUZ, ABONE BULUNUZ